

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2018

Reetta Heininen & Laura Sihvonen

**“KAZE NO NAKA DE SODATTA
KI WA NE GA TSUYOI” –
“TUULESSA KASVAVILLA
PUILLA ON VAHVAT JUURET”**

– Suomalaisen ja japanilaisen sijaishuollon eroja ja
yhtäläisyyksiä

Reetta Heininen & Laura Sihvonen

”KAZE NO NAKA DE SODATTA KIWA NE GA TSUYOI” – ”TUULESSA KASVAVILLA PUILLA ON VAHVAT JUURET”

- Suomalaisen ja japanilaisen sijaishuollon eroja ja yhtäläisyyksiä

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on vertailla suomalaisen ja japanilaisen sijaishuollon eroja ja yhtäläisyyksiä ja sitä, millaisia vaikutuksia kulttuurilla on lastensuojelutyöhön. Tutkimuksen taustalla on molempien maiden kiinnostus lastensuojelutyön kehittämiseen sekä aiheen ajankohtaisuus molemmissa yhteiskunnissa. Tutkimus on toteutettu lyhytvaihtona Japanissa ja on osa SOCPEDA-projektia (Empowering Social Pedagogic Child Welfare Training in Finland and Japan 2017–2019). Tutkimuksen tietoperustana on suomalaisen sijaishuollon lainsäädäntö ja suomalaisen lastenkotityön arki ja työkäytännöt, joiden pohjalta vertailu on toteutettu. Tutkimus on laadullinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä on käytetty havainnointia, etnografiaa ja haastattelua. Tulokset on analysoitu keskustelemalla.

Tutkimuksen tulosten mukaan suomalainen ja japanilainen sijoitusprosessi sekä lastenkotien arki ovat samankaltaisia. Molemmissa maissa sijoituksen tarkoituksena on turvata lapsen kasvu ja kehitys sekä tarjota turvalliset kasvuolosuhteet. Lasten sijoitukseen johtavat syyt sekä lasten perheiden ongelmat ovat samanlaisia molemmissa maissa, minkä vuoksi myös lasten tarvitsema tuki ja arki ovat samanlaista. Sekä Japanissa että Suomessa lastenkodeissa tehdään perhetyötä ja yhtenä tärkeänä tavoitteena on perheen jälleenyhdistäminen. Tutkimuksen tulosten perusteella Suomessa sijaishuollon perhetyötä tehdään suunnitelmallisemmin.

Väkilukuun suhteutettuna Japanissa on sijoitettuja lapsia ja lastenkoteja huomattavasti vähemmän kuin Suomessa. Molemmissa maissa tavoitteena on, että lapset sijoitettaisiin ensisijaisesti perheisiin. Japanissa suurin osa sijoitetuista lapsista asuu kuitenkin lastenkodeissa ja Suomessa yli puolet lapsista on perhehoidossa. Tutkimuksen tulosten mukaan sijaishuollon ja lastensuojelutyön suurimmat erot maiden välillä tulevat kulttuurin ja yhteiskunnan rakenteiden kautta. Japanissa lasten kasvatusta on yhteisön vastuulla, kun taas Suomessa lapsen kasvatuksesta vastaavat ensisijaisesti huoltajat ja tarvittaessa viranomaiset. Japanilainen häpeäkulttuuri tuo haasteita perheiden ongelmien esiin nostamisessa ja niihin puuttumisessa. Suomessakin on paljon puhumattomuutta, mutta lastensuojelutyön ammattilaiset uskaltavat kuitenkin puuttua perheiden ongelmiin. Japanilainen perhekäsitys on laajempi kuin suomalainen ja perheen sekä suvun merkitys korostuvat Japanissa.

ASIASANAT:

Japanilainen sijaishuolto, lastensuojelu, lastenkoti, sijaishuolto, sosiaalipedagogiikka lastenkotityössä

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Bachelor of Social Services

2018 | 47 pages, 1 page in appendices

Reetta Heininen & Laura Sihvonon

“KAZE NO NAKA DE SODATTA KI WA NE GA TSUYOI” – “THE TREES GROWING IN THE WIND HAVE STRONG ROOTS”

- Differences and similarities in Finnish and Japanese foster care

The aim of this thesis is to compare the differences and similarities between Finnish and Japanese foster care and the impact of culture on child welfare work. There is interest for developing child welfare work both Finland and Japan. Child welfare and foster care are current topics in both societies. The research has been carried out in the exchange and it is part of SOCPEDA-project (Empowering Social Pedagogic Child Welfare Training in Finland and Japan 2017–2019). The research and comparison are based on Finnish Child Welfare Act and working practices and everyday life in Finnish children's homes. This thesis is a qualitative research and observation, ethnography and interviews have been used as the research methods. The results have been analyzed by discussing.

Based on the results it can be concluded that the Finnish and Japanese process of taking child into care and everyday life in foster care are similar. In both countries, the purpose of taking child into care is to secure the child's growth and development and to provide safe growth milieu of a child. The reasons of placements and the problems of children and their families are similar in both countries, so children need similar support and everyday life. Both in Japan and Finland, one goal is to reunite the family, therefore family work is important part of working in children's home. On the other hand, family work is more methodical in Finnish foster care.

In Japan there is less children's homes and children in foster care commensurate with population than in Finland. In both countries aim is to place children in foster families but in Japan most children live in children's homes. In Finland over half of children live in foster family. Based on the results of the research, it can be concluded that culture and societies' structures create the biggest differences between countries in foster care and child welfare work. In Japan, community has the responsibility for upbringing of children while in Finland parents have the responsibility and ultimately authorities have the responsibility if necessary. Japanese shame culture brings challenges to raise and concern the problems of families. In Finland, there is a lot of speechlessness but nevertheless, child welfare professionals do interventions. In Japan, the concept of family is broader, and family is more important in Japan than in Finland.

KEYWORDS:

Child welfare, children's home, foster care, Japanese foster care, social pedagogy in children's home

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 SIJAISHUOLTO SUOMESSA	8
2.1 Lastensuojeluilmoituksesta sijaishuoltoon	8
2.2 Lapsen oikeudet	9
2.3 Sijaishuollon laatu	11
3 LASTENKODIN TYÖKÄYTÄNNÖT	14
3.1 Sosiaalipedagogiikka lastenkotityössä	14
3.2 Arki lastenkodissa	15
3.3 Omahoitaja lapsen tukena	21
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	23
4.1 Tutkimustehtävä ja prosessikuvaus	23
4.2 Tutkimusmenetelmät ja dokumentointi	25
4.3 Tutkimusaineiston analyysi	27
5 SUOMALAISEN JA JAPANILAISEN SIJAISHUOLLON VERTAILU	29
5.1 Kulttuuri ja perhekäsitys	29
5.2 Lastensuojelu ja sijoitusprosessi	31
5.3 Lastenkotityö	35
5.4 Lapsen oikeuksien toteutuminen käytännössä	40
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI	43
6.1 Johtopäätökset ja jatkotutkimuksen aiheet	43
6.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	45
6.3 Pohdinta ja ammatillinen kasvu	47
LÄHTEET	49

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset.

KUVAT

Kuva 1. Käytävän pesualtaat.

36

Kuva 2. Lastenhuone.

37

Kuva 3. Lastenhuoneen työpöytä.

38

1 JOHDANTO

Tämä opinnäytetyö on laadullinen tutkimus, joka vertailee suomalaisen ja japanilaisen lastensuojelun sijaishuollon eroja ja yhtäläisyyksiä. Sekä Suomessa että Japanissa on kiinnostusta lastensuojelutyön kehittämiseksi. Suomessa on käynnissä hallituksen lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) muutosohjelma, jossa toteutetaan systeemien välistä palveluintegraatiota. Japanin hallitus kuvaa tulevaisuuden yhteiskuntaa funktionaalisen yhteiskuntana, jossa inhimillisen kasvun ja hyvinvoinnin palveluja tarjotaan tarpeenmukaisesti ja oikea-aikaisesti. (Turun ammattikorkeakoulu 2018.)

Opinnäytetyö on osa SOCPEDA-projektia - Empowering Social Pedagogic Child Welfare Training in Finland and Japan (2017–2019), joka tutkii eroja ja yhtäläisyyksiä lastensuojelun koulutussisällöissä Suomessa ja Japanissa erityisesti sosiaalipedagogisesta näkökulmasta. Tavoitteena on selvittää lastensuojelun innovaatioita, lastensuojelutyön epäkohtia ja hyviä käytäntöjä molempien maiden osalta. (Turun ammattikorkeakoulu 2018.)

Maiden välistä yhteistyötä kuvaa myös japanilaisten kiinnostuminen suomalaisesta neuvolajärjestelmästä. Suomi on ollut inspiraation kohteena japanilaisten kehittäessä perheitä tukevia palveluja. Japanissa syntyvyys on laskenut ja Japanin hallitus on ottanut mallia suomalaisesta neuvolajärjestelmästä ja haluaa tukea perheitä paremmin, jotta syntyvyys saataisiin nousemaan. Tavoitteena on, että vuonna 2020 neuvolajärjestelmä kattaisi koko maan. Suurimpana muutoksena on isien huomioiminen, sillä aikaisemmin Japanissa on keskitytty vain äiteihin ja lapsiin. Japanin tilanteesta kertoo se, että on uutta kysyä vanhemmilta, miten he jaksavat. (Pajari, 2018.)

Jotta koulutuksen kehittäminen mahdollistuu, on ensin tutkittava, millaista koulutus ja lastensuojelutyö on Suomessa ja Japanissa. Opinnäytetyö vei meidät tutkimusmatkalle Japaniin havainnoimaan kulttuuria, koulumaailmaa, varhaiskasvatusta, perhepalveluja sekä lastensuojelun sijaishuoltoa. Havaintojemme ja asiantuntijahaastattelujen perusteella vertailimme Suomen ja Japanin sijaishuollon eroja ja yhtäläisyyksiä. Tutkimuksemme tuloksia hyödynnetään SOCPEDA-projektin jatkamiseen.

Sijaishuollon kehittäminen on ajankohtainen aihe, sillä lastensuojeluilmoitusten määrä Suomessa on lisääntynyt. Myös kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä on kasvanut kiireellisten sijoitusten lisääntyessä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2018a, 1.) Japanissa tekemässämme asiantuntijahaastattelussa saimme nähdä vuoden 2017 lastensuojelun tilaston. Japanin väkilukuun suhteutettuna sijoitettuja lapsia on vähemmän kuin

Suomessa. Japanin hallituksen tavoitteena on kehittää perhehoitoa ja lisätä sijaisperheiden määrää, jotta suurin osa lapsista voitaisiin sijoittaa laitosten sijaan perheisiin.

Opinnäytetyön teoriaosiossa kuvataan suomalaista sijaishuoltoa ja lapsen oikeuksia, sosiaalipedagogista orientaatiota lastenkotityössä ja arkea suomalaisessa lastenkodissa. Sosiaalipedagoginen orientaatio on valittu SOCPEDA-projektin viitekehyksen mukaan. Teoriaosiossa ei ole kuvattu japanilaista sijaishuoltoa, koska tietoa ei ole saatavilla englanniksi tai suomeksi. Teoriaosion jälkeen kuvataan tutkimustehtävä, tutkimuksen vaiheet sekä käytetyt tutkimusmenetelmät. Näiden jälkeen kuvataan tulokset, joissa vertaillaan suomalaista ja japanilaista sijaishuoltoa neljän eri teeman mukaan. Lopuksi esitetään johtopäätökset sekä jatkotutkimusaiheet, arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta ja onnistumista sekä pohditaan ammatillista kasvua tutkimusprosessin aikana.

2 SIAISHUOLTO SUOMESSA

2.1 Lastensuojeluilmoituksesta sijaishuoltoon

Suomalaista lastensuojelua määrittää lastensuojelulaki. "Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun". Sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon sekä kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuoltoa järjestetään perhehoitona, laitoshuoltona tai muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

Lastensuojeluasian tullessa vireille, lastensuojelun työntekijän on arvioitava välittömästi, tarvitseeko lapsi kiireellistä apua. Uuden sosiaalihuoltolain mukaan kaikille asiakkaille tehdään palvelutarpeen arviointi, jonka yhteydessä voidaan selvittää lastensuojelun tarve. Lastensuojeluasia voi tulla vireille esimerkiksi lapsen tai vanhemman omasta ilmoituksesta tai viranomaisen saadessa muutoin tietää mahdollisesta lastensuojelun tarpeesta. Lastensuojelun tarve selvitetään, ellei asia ole selvästi sellainen, ettei lastensuojelun tukitoimille ole tarvetta. (Hämeen-Anttila 2017, 230.)

Lastensuojelun asiakkuus alkaa, jos palvelutarpeen arvioinnin perusteella todetaan, että lapsen kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa hänen terveyttään tai kehitystään tai lapsi vaarantaa omalla käyttäytymisellään terveyttään tai kehitystään. Asiakkuus alkaa myös, jos perhe saa jo lastensuojelun tukitoimia ennen arvioinnin valmistumista. Palvelutarpeen arviointi tulee aloittaa seitsemän päivän kuluessa asian vireille tulosta ja se tulee tehdä kolmen kuukauden kuluessa. Sosiaalityöntekijä arvioi lapsen kasvuolosuhteita sekä huoltajien ja muiden lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden mahdollisuuksia huolehtia lapsesta. Palvelutarpeen arvioinnista tehdään yhteenveto ja mikäli lapsi tai perhe tarvitsee lastensuojelun tukitoimia, laaditaan asiakassuunnitelma. (Hämeen-Anttila 2017, 230–231.)

Sijaishuoltoon päädytään, kun lapsi otetaan huostaan. Huostaanotolle on perusteet, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vaarantaa lapsen terveyttä ja kehitystä vakavasti tai jos lapsi vaarantaa omaa terveyttään ja kehitystään esimerkiksi käyttämällä päihteitä tai tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon. Huostaanottoon ja sijaishuoltoon voidaan ryhtyä vain, jos avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä tai sijaishuollon arvioidaan olevan lapsen edun mukaista. Huostaanoton

lisäksi lapsi voi päätyä sijaishuoltoon kiireellisen sijoituksen kautta. Kiireellinen sijoitus voi kestää 30 päivää ja mahdollisesti jatkua sen yli, jos lapsen huostaanottoa ollaan jo valmistelemassa. (Hämeen-Anttila 2017, 238–241.)

Vuonna 2017 lastensuojeluilmoitusten määrä lisääntyi 15 % Suomessa edelliseen vuoteen verrattuna. Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä lisääntyi kiireellisten sijoitusten lisääntymisen vuoksi. Saman vuoden aikana kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria oli 17 956. Vuoden 2017 aikana kiireellisenä sijoitettiin 4081 lasta ja huostaanotettuna oli 10 526 lasta. Kiireellisten sijoitusten määrä kasvoi 15 % edellisestä vuodesta. Samana vuonna kiireellisesti sijoitettiin eniten 15-vuotiaita. Kiireellinen sijoitus ei aina johda huostaanottoon vaan sen jälkeen perhettä voidaan tukea avohuollon tukitoimilla. (THL 2018a, 1–3.) Suomessa sijoitettujen poikien osuus tyttöihin verrattuna on ollut suurempi 1990-luvulta lähtien. Vuonna 2017 kaikista sijoitetuista lapsista poikia oli 53 % ja tyttöjä 47 %. Yli puolet (56 %) huostaanotetuista lapsista oli perhehoidossa, 26 % laitoshoidossa ja 13 % ammatillisessa perhekotihoidossa vuoden 2017 lopussa. (THL 2018a, 5–7.)

2.2 Lapsen oikeudet

Sijaishuollossa on huolehdittava, että lapsen oikeudet toteutuvat sijoituksen aikana. Lapsella on oikeus tavata läheisiään, sosiaalityöntekijää ja saada tietoa omasta tilanteestaan. Lapsella on myös oikeus käyttövaroihin ja tarvittaviin palveluihin. Sijaishuollon työntekijöiden on huomioitava lapsen yksilölliset tarpeet ja työskenneltävä lapsilähtöisesti. Kasvu ympäristön on oltava lapsen edun mukainen. (THL 2017.)

Suomessa YK:n Lapsen oikeuksien yleissopimus on keskeisin oikeuslähde, kun kyseessä on lapsen oikeudellinen asema (Hakalehto-Wainio 2011, Aranevan 2016, 6 mukaan). Yleissopimuksen mukaan lapsella tarkoitetaan alle 18-vuotiasta henkilöä. Sopimusvaltioiden tulee ryhtyä kaikkiin tarpeellisiin toimiin varmistaakseen, että lasta suojellaan syrjinnältä ja rangaistukselta, jotka perustuvat hänen perheenjäsentensä asemaan, toimintaan, mielipiteisiin tai vakaumuksiin. Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon toimissa on ensisijaisesti otettava lapsen etu huomioon. Myös vanhempien tai laillisten huoltajien oikeudet ja velvollisuudet tulee ottaa huomioon. (Unicef 2018.)

Yleissopimuksen mukaan lapsella on oikeus valtion antamaan erityiseen suojeluun ja tukeen, jos hän on tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheen turvaa tai jos hänen etunsa

mukaista ei ole perhepiirissä pysyminen. Valtio takaa vaihtoehtoisen hoidon kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti. Sijoitetulle lapselle tunnustetaan oikeus hänelle annetun hoidon ja hänen sijoitukseensa liittyvien muiden olosuhteiden tarkistamiseen. (Unicef 2018.)

Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus hänen kehityksensä kannalta riittävään elintilsoon. Lapsella on myös oikeus nauttia parhaasta mahdollisesta terveydentilasta sekä sairauksien hoitamiseen ja kuntoutukseen tarkoitetuista palveluista. Jokaisella lapsella on oikeus saada opetusta ja sopimusvaltioiden tulee ryhtyä toimenpiteisiin koulunkäynnin säännöllisyyden edistämiseksi ja keskeyttämisen vähentämiseksi. Sopimuksessa säädetään lapsen oikeudesta lepoon, vapaa-aikaan sekä iän mukaiseen leikkiin ja virkistystoimintaan. Lapsella on oikeus yksityisyyteen. (Unicef 2018.) Sijoitetulle lapselle tulee turvata terveydenhuollon palvelut ja erikoissairaanhoidon palvelut sekä koulupalvelut. Sosiaalityöntekijän tulee selvittää ennen sijoitusta, että lapsen tarpeita vastaavat palvelut ovat sijoituskunnassa saatavilla. (Saastamoinen 2010, 125–126.)

Vanhemmistaan erossa asuvalla lapsella on sopimuksen mukaan oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempaansa säännöllisesti, mikäli se ei ole lapsen edun vastaista. (Unicef 2018.) Vanhemmuus ei pääty siihen, kun lapsi siirretään sijaishuoltoon. Lapsen tulee olla tietoinen hänen oikeudestaan pitää yhteyttä vanhempiin ja muihin hänelle tärkeisiin henkilöihin. Sijaishuollon aikana on tärkeää tukea lapsen ja vanhemman suhdetta. Yhteydenpito läheisiin voi tapahtua esimerkiksi puhelimitse tai kirjeitse tai läheisten vierailuilla sijaishuoltopaikkaan. (Saastamoinen 2010, 135–140.) Suojele unelmia, vaali toivoa -raportissa nuoret kertoivat kaverisuhteiden merkityksen korostuvan sijoituksen aikana, koska nuorten mukaan perheisiin ei saa pitää yhteyttä niin paljon. Nuoret saavat toisiltaan myötätuntoa ja pystyvät antamaan toisilleen vertaistukea vaikeina hetkinä paremmin kuin aikuiset. Nuoret kiintyvät ja ystävystyvät laitoksessa asuviin muihin nuoriin ja toivoisivat tämän ystävyysjatkuvan sijoituksen päätyttyä. Nuorten mukaan työntekijät eivät halua tukea laitoksessa syntyneitä ystävyysuhteita itsenäistymisen jälkeen. (Vario ym. 2012, 20.)

Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan lapsella on oikeus vapaasti ilmaista näkemyksensä kaikissa häntä koskevissa asioissa ja hänen näkemyksensä on otettava huomioon iän ja kehitystason mukaisesti. Lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa. Lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä hänen itse valitsemassaan muodossa. (Unicef 2018.) Pienen lapsen mielipidettä voidaan selvittää esimerkiksi havainnoimalla käyttäytymistä ja hänen suhdettaan

läheisiin henkilöihin, kun taas kouluikäisten ja sitä vanhempien lasten mielipiteen selvittäminen tapahtuu yleensä keskustelemalla. 12 vuotta täyttäneelle lapselle on aina varattava tilaisuus tulla kuulluksi häntä koskevassa lastensuojeluasiassa. (Saastamoinen 2010, 66–69.) Suojele unelmia, vaali toivoa -raportin mukaan nuorten kokemus kuulluksi tulemisesta on heikko. Heidän kokemustensa mukaan heitä ei oteta todesta, vaan sen sijaan uskotaan sijoituspaikan aikuisia. Heidän mielipidettään voidaan kuunnella, esimerkiksi sijoituspäätöstä tehdessä, mutta silti päätös on usein nuoren tahtoa vastaan. (Vario ym. 2012, 23.)

2.3 Sijaishuollon laatu

Sosiaali- ja terveysministeriö on laatinut lastensuojelun laatusuosituksen, jonka periaatteiden mukaan lastensuojelutyötä pitää arvioida, toteuttaa ja kehittää. Ensimmäinen periaate on asiakkaiden ihmisarvo ja perusoikeudet, jonka mukaan lastensuojelussa on korostettava asiakkaiden ihmisarvoista kohtelua ja yksityisyyden suojaa. Arjen työssä nämä tulevat esiin esimerkiksi asiakkaiden yhdenvertaisena, syrjimättömänä ja kunnioitavana kohteluna. Lastensuojelutyössä tulee huomioida Lapsen oikeuksien sopimus sekä yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, 12.)

Toinen periaate lastensuojelun laatusuosituksessa on lapsen etu, joka tulee huomioida lastensuojelun tarvetta arvioitaessa sekä lastensuojelua toteutettaessa. Lapsen etua arvioitaessa on huomioitava, miten eri toimenpidevaihtoehdot ja ratkaisut turvaavat lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet. Lapsen etua arvioitaessa on otettava huomioon lapsen mahdollisuudet saada ymmärrystä ja hellyyttä, iän ja kehitystason mukaista valvontaa ja huolenpitoa sekä turvallinen kasvuympäristö. Lisäksi on otettava huomioon ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus ja itseenäistyminen sekä kasvaminen vastuullisuuteen. On myös arvioitava lapsen mahdollisuus saada taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus. Lapsen etua arvioitaessa on huomioitava lapsen mahdollisuus osallistumiseen ja vaikuttamiseen sekä kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioiminen. (STM 2014, 14.)

Lastensuojelun laatusuosituksen kolmantena periaatteena on vuorovaikutus. Hyvä vuorovaikutus sisältää asiakkaasta välittämisen, arvostuksen, inhimillisyyden ja empatian.

Vuorovaikutuksen onnistumiseen vaikuttavat sekä työntekijä että asiakas. Lastensuojelun työntekijällä on oltava vahvuutta ja osaamista vuorovaikutukseen ja ristiriitatilanteiden käsittelyyn. (STM 2014, 15–16.)

Neljäs periaate on ammattihenkilöstön työn laatu, jonka mukaan lastensuojelun ammattilaisten on tiedostettava oma vastuunsa lasten kasvatuksesta sekä velvollisuutensa vanhemmuuden tukemiseen. Työntekijän vastuu tekemästään työstä ulottuu lapsista ja perheistä työyhteisöön, organisaatioon ja laajemmin jopa yhteiskuntaan. Johto vastaa laadukkaan työn mahdollistamisesta sekä tuesta työntekijöille. (STM 2014, 15–16.)

Vastuulliset päätökset ja toimintakulttuuri on lastensuojelun laatusuosituksen viides periaate. Lastensuojelun ammattilaisilla on oltava selkeästi määritellyt vastuut eikä asiakastyö saa jäädä yksittäisiksi toimenpiteiksi ja yksittäisten työntekijöiden vastuulle. Lastensuojelun on perustuttava lapsen ja perheen tarpeisiin ja tehtyjen päätösten vaikutuksia pitää kuvata ja arvioida lapsi- ja perhelähtöisesti. Työntekijöiden tekemien toimien pitää olla oikein mitoitettuja suhteessa lapsen ja perheen auttamisen päämääriin ja tavoitteisiin. Toimet on tehtävä lievimmän riittävän puuttumisen periaatteella. (STM 2014, 16.)

Suomessa sijaishuollolle on määritetty valtakunnalliset laatukriteerit, jotka ohjaavat tarkastelemaan sijaishuoltoa lapsen näkökulmasta. Laatukriteerien tarkoituksena on kertoa, mihin sijaishuoltopaikassa pitäisi kiinnittää huomiota, kun sijaishuollon laatua arvioidaan. Yksiköt voivat itse kartoittaa ja kehittää toimintaansa ja kuvata palvelun käyttäjille laadunvarmistusmenetelmiään laatukriteerien avulla. (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 5.)

Valtakunnalliset sijaishuollon laatukriteerit on tehty lapsen näkökulmasta. Niissä kuvataan lapsen polku, jonka vaiheet ovat sijoitus, hoito ja kasvatusta sekä jälkihuolto. Jokaiselle vaiheelle on asetettu tehtävät toiminnot ja vaiheita tarkastellaan niille asetetuista päämääristä käsin. Toiminnoille on asetettu tavoitteet, jotka konkretisoivat vaiheen päämäärää. Toiminnoille, joiden avulla pyritään tavoitteisiin, on asetettu laatukriteerit. Tällainen prosessikuvaus auttaa lapsen henkilökohtaisen hoidon ja kasvatusta suunnittelussa, johon myös lapsi ja lähipiiri osallistuvat. (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 8–10.)

Kriteerien mukaan sijaishuoltopaikka ei pysty tarjoamaan laadukasta hoitoa ja kasvatusta ennen kuin toiminnan perusedellytykset ovat kunnossa. Laatukriteerien mukaan perusedellytyksiä ovat arvot ja toimintaperiaatteet, henkilöstö, johtaminen, resurssit ja kumppanuussuhteet sekä tulosten ja toiminnan arviointi. Sijaishuoltopaikan toiminnan

on perustuttava lapsen ja lähiverkoston tarpeisiin ja odotuksiin sekä työyhteisössä määriteltäviin arvoihin ja toimintaperiaatteisiin. Lapsen ääni on tultava kuuluviin ja se on huomioitava toiminnassa. Lisäksi sijaishuoltoapaikan on dokumentein kerrottava, mitä se tarjoaa lapsille ja miten hoito ja kasvatusta on järjestetty. (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 10–11.)

Perusedellytyksien mukaan sijaishuoltoapaikassa on oltava riittävästi ammattitaitoista henkilökuntaa ja henkilöstön osaamista on vahvistettava ja ylläpidettävä koulutusten, työnohjauksen ja työyhteisön kehittämisen kautta. Sijaishuoltoapaikan johdon vastuulla on toiminnan päämäärätietoisuus ja järjestelmällisyys. Lisäksi johdon on vastattava siitä, että työyhteisössä noudatetaan sovittuja periaatteita, toimintatapoja ja arvoja. Kriteerien mukaan sijaishuoltoapaikalla on oltava asianmukaiset tilat ja laitteet sekä tiedolliset ja taloudelliset resurssit. Lisäksi on oltava toimintaa tukevia kumppanuussuhteita. Toimintaa on arvioitava ja kehitettävä jatkuvasti, suunnitelmallisesti ja järjestelmällisesti. Keskeistä on seurata lapsen hoitoa ja kasvatusta sekä niiden vaikutusta lapsen kehitykseen. (Lastensuojelun keskusliitto 2004, 11.)

Sijaishuollon laatua tukee myös lastensuojelulaki, jonka mukaan lastensuojelulaitoksessa on työskenneltävä riittävä määrä sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sekä muuta henkilöstöä (Lastensuojelulaki 417/2007). Sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain mukaan ammattihenkilöitä ovat laillistettu ammattihenkilö ja nimikesuojattu ammattihenkilö. Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto myöntää oikeuden harjoittaa ammattia laillistettuna ammattihenkilönä. Lupa myönnetään henkilölle, joka on suorittanut sosiaalialalle soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon Suomessa, esimerkiksi sosionomi. (Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015.)

Lisäksi laatua tuetaan määrittelemällä lastensuojelulaitoksissa asuvien lasten määrä. Lastensuojelulain mukaan asuinyksikössä saa hoitaa enintään seitsemää lasta tai nuorta. Samassa rakennuksessa saa olla sijoitettuna enintään 24 lasta tai nuorta. Asuinyksikössä on oltava vähintään seitsemän hoito- ja kasvatustehtävissä toimivaa työntekijää. (Lastensuojelulaki 417/2007.)

3 LASTENKODIN TYÖKÄYTÄNNÖT

3.1 Sosiaalipedagogiikka lastenkotityössä

Suomalaisen lastensuojelun ja lastenkotityön vahvana perustana on sosiaalipedagoginen orientaatio, jossa korostetaan arkikeskeisyyttä, arjen jakamista ja elämistä yhdessä huostaanotettujen lasten kanssa. Sosiaalipedagogisen orientaation keskiössä on näkemys elinikäisestä kasvusta ja kehityksestä, empowerment-ajattelu, muutokseen suuntautuminen, suhteen keskeinen merkitys kasvatustyössä sekä kulttuurisuus ja yhteisöllisyys. (Petrie ym. 2006, Smith & Whyte 2008, Hämäläinen 2015, Timonen-Kallio ym. 2017, 16–17 mukaan.) Aikuisten ja lasten väliset suhteet muodostuvat yhteisen arjen ja elämän avulla, jolloin suhdetta pidetään enemmän pedagogisena kuin kiintymyssuhteena. Kun huomioidaan lasten elinympäristössä tapahtuvat yhteiskunnalliset ja kulttuuriset muutokset, saadaan monipuolisempi teoreettinen perusta ja ymmärrys sijaishuollossa tapahtuvalle kasvatukselle. (Eronen & Laakso 2016, 27.)

Sosiaalipedagogisessa orientaatioissa lasten kasvun tukemisessa ja toimijuuden vahvistamisessa huomioidaan myös laitosityhteisön kasvatuspotentiaalin käyttö ja kehittäminen. Toimijuudella tarkoitetaan sitä, että lapsi pystyy toimimaan lastenkodin ulkopuolella. Lasten ja nuorten osallisuus vahvistuu sosiaalisilla ja toiminnallisilla yhteiselämän valmiuksilla sekä kriittisellä tietoisuuden herättelyllä. Nämä ominaisuudet kehittyvät yhteiskunnallisen toiminnan, lähiyhteisön ja ihmissuhteiden välityksellä. Pedagoginen suhde on lähtökohta kasvuprosessin käynnistämiseksi ja uusien elämänorientaatioiden kehittymiseksi. Pedagoginen suhde myös herättää lasten ja nuorten tietoisuutta, jonka myötä omaan elämään liittyvät vaikutusmahdollisuudet tulevat tietoisuuteen. Lastenkotityössä on vaativaa pitää yllä puhetta muutoksesta ja tuoda esiin potentiaalia, koska lastenkotien yhteisöt ovat moninaisia ja haastavia lasten ja nuorten erilaisten tarpeiden vuoksi. (Timonen-Kallio ym. 2017, 18.)

Sosiaalipedagogiikan avulla syrjäytymisen ehkäisyyn ja osallisuuden vahvistamiseen saadaan pedagogisia keinoja, jolloin lapsi ja nuori nähdään kasvatettavana. Sosiaalipedagogiikan keskeinen asia on pedagoginen suhde, joka perustuu autenttiseen dialogiin, jossa ihmisten arvokkuutta ja autonomiaa kunnioitetaan. Sosiaalipedagogisessa kasvatustyössä on tärkeää tukea ihmistä persoonallisen kasvun prosessissa. Dialogisessa suhteessa lasta tulee tukea kokemusten vastaanottamisessa ja niiden arvioinnissa,

minkä myötä lapsi kykenee ottamaan enemmän vastuuta arkipäivästään, yhteisöstään ja yhteiskunnastaan yhdessä muiden ihmisten kanssa. Kasvun tukemisen lähtökohtana ovat dialoginen pedagoginen suhde ja siihen kytköksissä oleva rakkauden ulottuvuus. (Kurki 2002, 119, 159; Timonen-Kallio 2010, 11.)

Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta lastenkodeissa tehtävään työhön kuuluvat kaikki toimenpiteet, joissa lastensuojelun palvelukokonaisuus on ketjutettu nuoren henkilökohtaisen elämäntilanteen tarpeisiin. Erilaisia menetelmiä ja keinoja työhön tarvitaan, jotta dialogi saadaan syntymään ja kasvuprosessi pysyy käynnissä. Sosiaalipedagogisen orientaation mukaan tulisi vahvistaa arjessa tapahtuvan oppimisen näkökulmaa, ottaa käyttöön vaihtoehtoisia menetelmiä hoitotyön ja terapeuttisen työn rinnalle ja vähentää ongelma- ja oirelähtöistä ajattelua. Sosiaalipedagogisessa lähestymistavassa tulee hahmottaa myös sosialisatioprosessin yhteisöllisiä, yhteiskunnallisia ja rakenteellisia yhteyksiä. (Timonen-Kallio 2007, 72.)

Jotta sosiaalipedagoginen identiteettiohjaus toteutuu, on toimintakulttuurin muututtava lastenkodeissa. Laitosten on myös avauduttava enemmän muiden kasvatusalan toimijoiden, kuten koulujen suuntaan. Myös arjen toimintakulttuuria olisi muokattava niin, että suunnitellulle identiteettityölle ja työn dokumentoinnille olisi tilaa jo valmiiksi monitahoisessa arjessa. (Timonen-Kallio 2007, 73.)

3.2 Arki lastenkodissa

Sijaishuollon tehtävänä on mahdollistaa lasten arki. Suomessa sijaishuollon tavoitteena on tavallinen arki ja siihen liittyvän huolenpidon, hoidon ja kasvatuksen mahdollistaminen. Lastensuojelun sijaishuollossa pyritään myös tukemaan lapsen ja nuorten läheisverkoston rakentumista ja toimintaa. Sijaishuollossa toimitaan sosiaalisten suhteiden ja toiminnan sekä yksilön identiteetin tasoilla. (Pösö 2004, 206.)

Lastenkodeissa arkea eletään yhdessä lasten kanssa. Arjen rutiineja ja aikuisen huolenpitoa ovat esimerkiksi kaupassa käyminen, yhteiset ruokailuhetket, riitojen sovittelu, läksyissä auttaminen, kiistelyt, siivoaminen ja perushygieniasta huolehtiminen. Nämä arkiin huolenpitoon liittyvät tehtävät ovat lastenkotityössä jokapäiväistä, mutta myös työn näkymätöntä ulottuvuutta. Lastenkodin työntekijät pyrkivät turvaamaan lasten arjen ja takaamaan turvallisen kasvuympäristön, koska lasten elämästä on kotona asuessaan

puuttunut turvallisuus. Usein lasten turvaton arki on tärkeä peruste huostaanotolle ja tämän vuoksi myös arjen tärkeys nousee näkyväksi lastenkotityössä. (Laakso 2009, 114–116.)

Sinkkosen (2013, 8) mukaan arjen struktuurien puuttuminen on aiheuttanut lapsille kroonista epävarmuutta ja stressiä, joten lastenkodin ohjaajien tehtävänä on ylläpitää rutiineja. Päivittäiset rutiinit voivat helpottaa sijoituksessa olevan lapsen ahdistusta huomattavan paljon. Joskus pienikin muutos arjen rutiineissa voi aiheuttaa lapselle paniikin tai raivokohtauksen. Lapsi on voinut joutua vastaamaan itsestään vuosia ja samalla lapsi on voinut kantaa vastuuta myös vanhemmista. Tämän vuoksi lapsen voi olla vaikea asettaa lastenkodin ohjaajien hoidettavaksi.

Arjen struktuurin ja rutiinien lisäksi on myös tärkeää olla valmis joustamaan tilanteen mukaan säännöissä, jos sääntöjen tiukka noudattaminen estää työskentelyn lapsen kanssa tai joustamattomuus luo piittaamatonta asennetta lasta kohtaan. Työntekijöiden on varmistettava, että sääntöjen noudattamatta jättämisestä tulevat seuraamukset ovat perusteltuja ja jokainen nuori tietää seuraamukset. Ihanteellisinta on, että nuoret ovat itse osallisina sääntöjen ja seuraamusten laatimisessa. (Whitaker ym. 1998, 167–168.)

Lastenkotityössä on oltava herkkä varhaisille merkeille lapsen huolestuttavasta käytöksestä ja työntekijöiden on oltava ehkäisemässä sitä. On tärkeää, ettei virittyneestä käytöstä lietsota, vaan työntekijöiden on yritettävä puhua lapsi pois virittyneestä tilasta tai haitallisesta käyttäytymisestä. Lastenkodin ohjaajat voivat joutua käyttämään myös fyysistä rajoittamista tarpeen mukaan, mutta sitä pitäisi pyrkiä käyttämään mahdollisimman vähän. Impulsiivisen nuoren kanssa on hyvä käyttää hyödyksi rauhallisemmat tilanteet puhumiseen, rauhoitteluun, ymmärryksen etsimiseen ja sen osoittamiseen, että nuoresta ollaan kiinnostuneita. (Whitaker ym. 1998, 168.)

Lastenkotityön hyviin käytäntöihin liittyy se, että työntekijät tuovat esiin tarpeet, joita lapsella on. Työntekijän on tärkeää määritellä yhdessä lapsen kanssa realistisia päämääriä, jotka liittyvät lapsen tarpeisiin. Samalla tehdään suunnitelma tavoitteiden saavuttamiseksi. Työntekijän on tärkeä pitää mielessä, että aikuinen saattaa nähdä tavoitteet eri tavalla kuin impulsiivinen tai kapinoiva nuori. Tavoitteita laatiessa olisi hyvä käyttää hyödyksi lapsen tai nuoren omaa elinympäristöä. Lastenkodin työntekijöiden on pyrittävä lisäämään onnistumisia kaikin mahdollisin keinoin. Jos tavoitteita ei saavuteta, on ensin kannattavaa muuttaa keinoja päämäärien saavuttamiseksi, mutta samalla pohtia, ovatko olosuhteet muuttuneet ja samalla tavoitteet muuttuneet epärealistisiksi. (Whitaker ym. 1998, 168–169.)

Suojele unelmia, vaali toivoa -raportissa nuoret kertoivat, että säännöt luovat turvallisuutta ja antavat kokemuksen siitä, että he ovat arvokkaita. Heidän mielestään sääntöjen tulisi valmentaa heitä itsenäiseen elämään, erilaisten tilanteiden vastaanottamiseen sekä kohtaamaan erilaisia ihmisiä. Jotkut säännöt ovat nuorten mielestä epäoikeudenmukaisia ja he kaipaavat niille perusteluja. He haluaisivat olla enemmän osallisina sääntöjen, rajoitusten ja rangaistusten laatimisessa. Osallistuminen keskusteluun auttaisi nuoria hyväksymään ja noudattamaan sääntöjä, rangaistuksia ja rajoituksia. (Vario ym. 2012, 25–29.)

Laakson (2009, 150) mukaan lapsen yksilöllinen huomioiminen ja lapsilähtöisyys ovat tärkeitä työtä ohjaavia periaatteita lastenkotityössä. Lapsen yksilöllisyyttä voidaan huomioida tukemalla lasta tuomaan kokemuksiaan esille sekä herkistymällä lapsen näkökulmaan. Lastenkodissa eletään kuitenkin yhteisöllistä arkea monen lapsen kanssa, joten yksilöllisyydelläkin on rajansa. Kohtaamiset lasten kanssa liittyvät kiinteästi arjen ruttiin ympärille, joten ajan ja tilan löytäminen lapsen yksilöllisen kokemuksen kuulemiseen on haastavaa. Jännitettä työntekijöiden ja lasten välille luo myös rajojen asettaminen, joka on haastava vastapari lapsen yksilöllisen huomioinnin ideaalille.

Lastenkotityössä tärkeää on suhdetyö ja luottamuksellisen suhteen rakentaminen lapseen. Usein suhteet työntekijöiden ja lasten välillä kestävät monen vuoden ajan. Työntekijän ja lapsen välisessä suhteessa on havaittavissa paljon henkilökohtaista ja yksittäiseen työntekijään ja lapseen liittyviä asioita, minkä vuoksi suhteita ei voi määritellä vain ammatillisiksi asiakassuhteiksi. Lapset oppivat tunnistamaan työntekijöiden henkilökohtaisia toimintatapoja ja samalla työntekijät opettelevat tuntemaan lapsia. Lastenkodin työntekijöiden tehtävänä on oppia ymmärtämään lasta sekä rakentaa sellainen suhde lapseen, että lapsi saa työntekijästä kokemuksen luotettavasta ja aidosti välittävästä ihmisestä. Usein lapset ovat menettäneet luottamuksen aikuisiin kotona asuessaan, joten lastenkodin työntekijöiden tehtävänä on korjata ja palauttaa lapsen menettämä luottamus aikuisiin. (Laakso 2009, 171–172.)

Sinkkosen (2013, 7) mukaan lastenkodin hoidollinen potentiaali perustuu nimenomaan lapsen tai nuoren mahdollisuuteen solmia uudessa kasvuympäristössä turvallisempia kiintymyssuhteita kuin ennen. Usein lasten taustat ovat rikkinäisiä ja lapsen elämässä on voinut olla useita katkenneita kiintymyssuhteita. Lapsen luottamusta on horjutettu vakavasti ja tämän vuoksi lapsi suhtautuu ihmisiin epäluuloisesti ja joskus myös avoimen vihamielisesti.

Lastenkodin ohjaajien on oltava valmiita kuuntelemaan lapsia arjessa ja oltava herkkiä nuorten valmiudelle puhua ja jakaa tunteita ja kokemuksia. Ohjaajien pitää yhdistää sanaton välittämistä sanalliseen ja avoimeen välittämiseen. Joskus sanaton viestintä tai tietty äänensävy voivat tavoittaa nuoren paremmin kuin itse sanat. On tärkeää nähdä hyvä käytös ja kehua nuorta siitä sekä osoittaa merkittäviä hetkiä nuoren elämässä juhlimalla niitä. Työntekijöiden on tärkeää havainnoida, miten nuoret sanovat asioistaan ja samalla vältellä suorien päätelmien tekemistä. Esimerkiksi päälle päin näkyvä käytös ei aina suoraan ilmaise nuoren sisällä olevia tunteita. (Whitaker ym. 1998, 170.)

Monen nuoren kohdalla pitää huomioida suoraan korjaavat kokemukset, jotka asteittain korvaavat ja parantavat aikaisempien traumojen aiheuttamia seurauksia. Tämä vaatii työntekijöiltä ymmärryksen kehittämistä jokaisen nuoren yksilöllisiä tarpeita kohtaan. Lastenkodin työntekijöiden pitää etsiä tapoja, joilla voi vaikuttaa nuorten jäykkiin ja muuttumattomiin odotuksiin ja käsityksiin esimerkiksi aikuisten epäluotettavuudesta, vihamielisyydestä ja peloista. Työntekijöiden on tärkeää tarjota nuorille kokemuksia siitä, mitä on kahdenkeskiset kohtaamiset jokapäiväisessä elämässä ja osoittaa, että vuorovaikutusta, johon nuoret ovat tottuneet, ei tueta. (Whitaker ym. 1998, 169–170.)

Yksilötyön lisäksi lastenkotityössä tärkeää on kaikkien nuorten kanssa tehtävä ryhmätyöskentely. Lastenkodissa tarjotaan nuorille mahdollisuuksia toimia ryhmässä muiden nuorten ja aikuisten kanssa. Vuorovaikutustilanteet ryhmässä kehittävät yksilöiden keinoja käsitellä erimielisyyksiä ja opettavat kompromissien tekemistä sekä tunteiden selkeää ilmaisua. Arjessa työntekijät voivat hyödyntää vuorovaikutustilanteita, joissa nuoret voivat keskustelemalla oppia toistensa kokemuksista. Lastenkodin ohjaajien on tärkeää osoittaa, että nuoret voivat viettää mukavaa aikaa myös aikuisten kanssa. Työntekijöiden tehtävänä on luoda mahdollisuuksia osallistua kotitöihin ja kehittää koko ryhmää siihen, miten jokainen nuori on arvokas ja miten ryhmässä otetaan muut huomioon. Työntekijöiden on tärkeää osoittaa myös se, miten jokaisen käytös vaikuttaa muihin nuoriin ja miten omalla käytöksellä voi olla ei-toivottuja seurauksia. (Whitaker ym. 1998, 171.)

Yksi sijaishuollon tavoitteista on perheen jälleenyhdistäminen, joten lapsen sijaishuoltopaikan on tehtävä yhteistyötä lapsen syntymävanhempien kanssa. Yhteistyö on tärkeää lapsen tasapainoisen kehityksen, lapsen huollon jatkuvuuden ja sijoituksen onnistumisen kannalta. Yhteistyön avulla pystytään asettamaan yhteisiä tavoitteita sijaishuollon ajalle ja löytämään keinoja niiden saavuttamiseen. Toimiva yhteistyö lastenkodin ja vanhempien välillä auttaa lasta psyykkisellä tasolla kiinnittymään sijaishuoltopaikkaan. (THL 2018b.)

Lyhyissä sijoituksissa perhetyö painottuu perheen tilanteen arviointiin ja perhettä tuetaan lapsen kotiuttamisen suuntaan. Pidemmässä sijoituksissa perhetyön tarkoituksena on tukea vanhemman ja lapsen välisen suhteen jatkumista koko sijoituksen ajan. Työskentely vanhempien kanssa on oltava luottamuksellista ja avointa. (Laakso 2009, 188–189.) Perhetyön tekeminen arjessa mahdollistuu, kun vanhemmat vierailevat lastenkodissa. Arkielämässä kohtaamisissa työntekijöillä on mahdollisuus sanoittaa lapsen tunteita ja sitä, miten lapsi saattaa kokea vanhemman käyttäytymisen ja antaa neuvoja kasvattamiseen arjen tilanteiden lomassa. Vanhempien vieraillessa lastenkodissa, työntekijät pystyvät havainnoimaan vanhemman ja lapsen välistä kanssakäymistä. (Laakso 2009, 191–192.)

Lastenkodin ohjaajien tehtävänä on myös tunnistaa kasvatuskumppanuuden rajat etenkin silloin, kun vanhemmalla on vakavia psyykkisiä ongelmia tai kun vanhempi on peruuttamattomasti hylännyt lapsensa. Perhetyössä on tärkeää nähdä realistisesti perheen tilanne eikä kaunistella asioita. Lastenkodin ohjaajien tehtävänä on luoda ja vahvistaa tunnesidettä lapsen ja hänen vanhemman sekä muiden läheisten välille, mutta samaan aikaan on kuitenkin kunnioitettava rajoja, joihin kukakin pystyy kyseisessä ihmissuhteessa. Lastenkodin ohjaajien on myös oltava herkkiä näkemään ihmissuhteet, jotka voivat olla lapselle haitallisia, jolloin on pyrittävä minimoimaan ihmissuhteista johtuvat negatiiviset seuraukset. (Whitaker ym. 1998, 174.)

Sinkkosen (2013, 10) mukaan usein sijoitettu lapsi kokee olevansa ristiriitaisessa tilanteessa, koska lapsi on lojaali biologisille vanhemmilleen ja kokee syyllisyyttä siitä, että viihtyy lastenkodissa ja pystyy luottamaan lastenkodin ohjaajiin. Joskus lapsi voi jäädä kodin ja lastenkodin väliseen tilaan, jolloin lapsi ei ole lopulta kiinni missään eikä pysty kiinnittymään kehenkään aikuiseen. Tällainen välitilassa oleminen on vahingollista lapselle itselleen. Tämän vuoksi on lapsen edun mukaista, että lastenkodeissa on työmuotoja, joilla edistetään kodin ja sijaishuoltoapaikan välistä tiedonkulkua ja päästään yhteistyöhön. Lapsen, biologisten vanhempien ja lastenkodin työntekijöiden väliset tapaamiset, jotka ovat rauhanomaisia ja rakentavia, helpottavat lapsen mielessään kehittämiä vastakkainasetteluja. Tällaisen työskentelyn avulla lapsen läheiset pystyvät ymmärtämään paremmin lastenkodin tavoitteita ja omaohjaaja puolestaan jäsentää paremmin lapsen ja hänen perheensä kokemuksia ja vaiheita. Perhetyössä on merkityksellistä rakentaa lapsen elämänhistoriaa yhdessä tärkeiden aikuisten kanssa, jotta lapsen identiteetti ja itsetunto kehittyvät.

Osallisuuden vahvistaminen lastenkotityössä

Osallisuus on kokemus johonkin kuulumisesta, tunne oman toiminnan ja ajatusten merkityksestä ja vaikutuksesta sekä mahdollisuus toimia oman kiinnostuksen mukaan. Osallisuuden tukeminen ja edistäminen ovat käytännössä osallistumismahdollisuuksien luomista ja tarjoamista. Jollekin osallistuminen voi olla läsnä olemista tai kuuntelemista, kun taas toisen osallistuminen voi näkyä toimintana. Osallistumisen tulee aina olla mahdollisuus eikä velvollisuus. Osallisuuden edellyttäminen voi johtaa osattomuuteen. (Meriluoto & Marila-Penttinen 2015, 7–9.) Heinosen (2014, 4) mukaan osallisuuden käsite on sidoksissa lapsen tai nuoren omaan kokemukseen kuulemisesta ja huomioiduksi tulemisestä. Lisäksi osallisuutta on kokemus siitä, että voi olla yhteisön ja yhteiskunnan jäsen omana arvokkaana itsenään.

Lastensuojelutyön keskeinen tavoite on lasten ja nuorten mielipiteen ilmaisun ja osallisuuden vahvistaminen. Lapsilähtöisessä työskentelyssä keskitytään lapsen tarpeisiin. Lapsi on aktiivinen osapuoli, joka saa vaikuttaa siihen, mitä tapahtuu. Ammattilaisten tulee tarjota lapselle osallistumisen mahdollisuuksia ja opettaa sekä kannustaa lapsia omien mielipiteiden ilmaisemiseen. Omaan elämään osallistuminen korostaa identiteettityötä, jossa asiakas ja työntekijä toimivat tasavertaisesti yhteistyössä. Lapsi on oman elämänsä tärkein henkilö ja työntekijän rooli vaihtelee tilanteen mukaan osallistuvasta sivustakatsojaan. Työntekijä auttaa lasta kokoamaan lapsen tarinaa kokonaisuudeksi. Identiteettityössä tavoitteena on koota yhdessä lapsen kanssa todellisuutta sellaisena kuin lapsi sen itse näkee. Työntekijä ei saa käyttää asiantuntijavaltaansa lapsen yli, vaan auttaa lasta jatkamaan tarinaansa ja pitämään lasta koossa. (Timonen-Kallio 2010, 6–7.) Matikan (2015, 11) mukaan lapsen osallisuus syntyy ja mahdollistuu vain aikuisten avulla ja siksi se on myös aikuisten vastuulla. Turvallisuus on osallisuuden edellytys. Ilman sitä ei voi syntyä aitoa osallisuuden kokemusta.

Möllerin (2006, 18–19) mukaan lastensuojelun tavoite on suojella ja voimaannuttaa lasta. Voimaannuttamisessa on tarkoitus vahvistaa lapsen omia voimavaroja toimimalla suoraan hänen kanssaan. Lapsen voimaannuttava osallistaminen on lapsiystävällistä toimintaa ja se jättää lapseen myönteisen jäljen. ”Lapselle annetaan mahdollisuus osallistua hänelle merkityksellisellä ja mielekkäällä tavalla.”

Suojele unelmia, vaali toivoa -raportissa nuoret kertovat, että kokemus osallisuudesta vaihtelee paljon. Kaikilla ei ole ollut tietoa tavoista, joilla voisi omaan elämään vaikuttaa. Heidän mielestään on tärkeää, että työntekijä osoittaa kiinnostustaan nuoren mielipiteitä

kohtaan ja arvostaa niitä. Aikuinen ja nuori voivat olla eri mieltä, mutta työntekijän on silti oltava valmis kuuntelemaan. Kun työntekijä osoittaa arvostusta nuorta kohtaan myös nuori pystyy arvostamaan työntekijää ja kuuntelemaan aikuisen näkökulmaa. (Vario ym. 2012, 32.)

Osallisuuden käytäntöjä voi arvioida osallisuuden rakentumisen portailta. Osallisuus rakentuu osista ja niiden keskinäiset suhteet voivat vaihdella ja lapsen kokemus osallisuudesta voi muuttua niiden mukana. Alimmilla portailta vaikuttamisen ja osallisuuden mahdollisuuksia ei ole tai ne ovat vähäisiä ja mitä ylempänä osallisuuden portailta on sitä enemmän valtaa ja osallisuutta yksilöllä on. Mitä enemmän lapsi voi vaikuttaa päätöksiin sitä enemmän hänen osallisuutensa kasvaa. (Timonen-Kallio 2010, 9.) Kun lapselle annetaan omassa prosessissaan aktiivinen rooli alusta asti, toimijuuden on mahdollista kasvaa toipumisen edetessä (Meriluoto & Marila-Penttinen 2015, 10).

Työntekijöiltä edellytetään valmiuksia tehdä yhteistyötä lasten kanssa, kuunnella ja ottaa lasten mielipiteet huomioon, jotta heidän osallisuutensa toteutuu. Ilman organisaation tarjoamia mahdollisuuksia yksittäisen työntekijän ei ole helppoa hyödyntää omia valmiuksiaan. Organisaatiokulttuuri ja käytännön asiat, kuten tilat ja aika vaikuttavat mahdollisuuksien luomiseen. (THL 2016.)

3.3 Omahoitaja lapsen tukena

Omahoitajalla on monia eri nimityksiä, kuten esimerkiksi oma-aikuinen ja omaohjaaja (Kyrönseppä ym. 1990, 7). Käytämme tässä opinnäytetyössä sanaa omahoitaja. Omahoitajamenetelmä on lapsen tai nuoren järjestelmällistä ja suunnitelmallista hoitamista ja kasvattamista laitoksessa. Omahoitajalla on tietyissä rajoissa vastuu lapsen tai nuoren kasvattamisesta. Hän ei kuitenkaan työskentele yksin, vaan yhteistyössä työryhmän ja lapsen tarvitsemien asiantuntijoiden kanssa. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 101.)

Omahoitajasuhde alkaa lapsen tullessa laitokseen ja päättyy lapsen lähtiessä. Tähän välille mahtuu monia tärkeitä hoidollisia ja kasvatuksellisia tilanteita. Kasvatus- ja hoitoprosessiin kuuluu tiettyjä toimintakäytäntöjä, joissa omahoitaja on mukana. Sijoituksen alussa on tutustumiskäynti, josta erilaisten neuvottelujen sarja käynnistyy. (Aho 2009, 84.) Omahoitajan tehtävä on auttaa lasta kotiutumaan, luoda kokonaiskuva lapsen senhetkisestä ja aikaisemmasta elämästä ja kasvu ympäristöstä. Omahoitaja pitää yhteyttä

lapsen verkostoon ja rakentaa lapsen arkea lastenkodissa. (THL 2018c.) Myös Sinkkosen (2015, 241) mukaan omahoitajan tehtävä on jäsentää lapsen arkea, toimia yhdyshenkilönä sijoituspaikan ja kodin välillä sekä huolehtia monista käytännön tehtävistä. Lisäksi omahoitajan tehtävänä on pitää mielessään lapsen terapiakäynnit, olla perillä lapsen aikaisemmista vaiheista ja merkittävistä elämäntapahtumista. Sillä, että lapsi tietää jonkun pitävän häntä mielessään ja vastaavan hänen asioistaan, on suuri psykologinen merkitys.

Omahoitajan tehtävänä on rakentaa lapsesta kokonainen kuva omaan mieleen sekä koota myös tunnetasolla lapsen kokemukset itseensä. Kokonaisen kuvan luomisessa auttavat lapsesta tehdyt viralliset dokumentit, sukulaisten ja lapsen omat tarinat sekä omahoitajan ja työyhteisön tarinat. Omahoitajan tehtävänä on peilata mielessään kokoomansa kuva lapselle ja työyhteisölle. Kun omahoitaja kykenee tunnetasolla tunnistamaan ja kohtaamaan lapsen tarpeet ja vastaamaan niihin, voi omahoitajasuhde muodostua hoitavaksi ja lapsen henkisiin tarpeisiin vastaavaksi. Omahoitajan työnä on oikeasti ja aidosti kiinnittyä lapseen, jotta lapsi voi saada korvaavan kokemuksen kiintymyssuhteesta. Omahoitajan tulee olla valmis käymään lapsen kanssa läpi lapsen tuntemuksia. Hänen tulee oma-aloitteisesti ottaa asioita puheeksi ja tarjota lapselle mahdollisuutta jakaa asioita. Omahoitaja ei kuitenkaan voi pakottaa lasta puhumaan. (Kiiskinen & Eskelinen 2013, 16–17.)

Omahoitajasuhde on aikuisen ja lapsen tai nuoren välinen suhde. Tässä suhteessa omahoitajan tehtävä on tarjota huolenpitoa, turvallisuutta ja luotettavuutta. (Kyrönseppä & Rautiainen 1993, 101.) Ahon (2009, 83) mukaan omahoitaja on lapselle usein läheisin ihminen ja tärkeä luotettavana, helposti lähestyttävänä ja turvallisena aikuisena. Omahoitaja on tuki ja turva ja hän pystyy vastaamaan lapsen tunne-elämän tarpeisiin. Hän ei vie vanhemman asemaa, mutta toimii laitoksessa vanhemman roolissa.

Omahoitajasuhde on terapeuttinen ihmissuhde, jossa otetaan lapsen tarpeet huomioon. Sillä on lapsen tunne-elämän vaurioita korjaava merkitys. Tärkeintä on ottaa lapsen yksilöllisyys huomioon ja vastata lapsen yksilöllisiin hoidollisiin tarpeisiin. (Kyrönseppä ym. 1990, 7.) Sinkkosen (2015, 242) mukaan lapsi koettelee omahoitajan kestävyyttä ja todetessaan sen riittäväksi hän uskaltaa vähitellen heittäytyä turvallisen aikuisen varaan. Näin lapselle tarjoutuu mahdollisuus muodostaa omahoitajaan kiintymyssuhde, joka saattaa olla turvallisempi kuin aiemmat suhteet vanhempiin ja muihin tärkeisiin aikuisiin ovat olleet.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä ja prosessikuvaus

Opinnäytetyön tutkimustehtävä on vertailla suomalaisen ja japanilaisen sijaishuollon eroja ja yhtäläisyyksiä. Toisena tutkimustehtävänä on selvittää, millaisia vaikutuksia kulttuurilla on lastensuojelutyöhön. Tutkimuksemme toimintaympäristö on ensisijaisesti japanilainen lastenkoti, lisäksi muut vierailukohteet Japanissa ja Nakamura Gakuenin yliopisto. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Turun ammattikorkeakoulun koordinoima SOCPEDA-projekti. Projektin kumppaneina ovat Nakamura Gakuenin yliopisto sekä Itä-Suomen Yliopisto.

Aloitimme opinnäytetyön tekemisen aiheen valinnalla marraskuussa 2017. Valitsimme aiheen, koska koimme mielenkiintoiseksi päästä näkemään ja vertailemaan erilaisen kulttuurin ja maan työskentelytapoja sijaishuollossa. Meillä molemmilla on kiinnostusta sijaishuoltoa kohtaan. Olemme molemmat työskennelleet lastenkodeissa opintojemme aikana, joten meillä oli jo jonkin verran omaa kokemusta ja näkemystä suomalaisen sijaishuollon käytännöistä ja tämän vuoksi vertaileminen tuntui luontevalta. Tapasimme ohjaavan opettajamme, joka toimii myös toimeksiantajan edustajana, aiheen valinnan jälkeen ja hän kertoi meille enemmän SOCPEDA-projektista sekä opinnäytetyömme tarkoituksesta. Tämän jälkeen teimme toimeksiantosopimuksen, jonka palautimme toimeksiantajalle.

Näiden jälkeen aloitimme opinnäytetyön suunnitelman tekemisen. Suunnitteluvaiheessa perehdyimme lähdemateriaalia etsimällä sosiaalipedagogiseen orientaatioon lastenkotityössä sekä lastenkotityön tekemiseen. Huomasimme nopeasti, että Suomessa on tutkittu lastenkotityötä verrattain vähän, joten tutkimustiedon löytäminen ei ollut helppoa. Suunnitteluvaiheessa valitsimme myös tutkimusmenetelmät ja dokumentointitavat. Palautimme opinnäytetyön suunnitelman joulukuussa 2017. Osallistuimme suunnittelutyöpajaan, jossa saimme palautetta suunnitelmastamme. Suunnitteluvaiheen jälkeen aloitimme tietoperustan jäsentämisen ja kirjoittamisen. Tietoperustaa kirjoittaessamme otimme huomioon suunnitteluvaiheessa saadun palautteen. Tapasimme ohjaavan opettajamme tammikuussa 2018, jolloin keskustelimme tietoperustan sisällöistä. Palautimme alustavan tietoperustan helmikuussa 2018 ja osallistuimme tietoperustatyöpajaan, jossa saimme vertaisarvioinnin sekä opettajan palautteen.

Tietoperustatyöpajan jälkeen otimme tavoitteeksemme, että tietoperusta on valmis ennen kuin lähdemme Japaniin. Ryhdyimme myös tekemään haastattelukysymyksiä sekä havainnointitaulukoita opintokäyntejä varten. Maaliskuussa 2018 osallistuimme SOCPEDA-projektin sosiaalipedagogiikan luennoille yhdessä japanilaisten opiskelijoiden kanssa, jotka olivat vaihdossa Turun ammattikorkeakoulussa. Saimme haastattelukysymykset ja havainnointitaulukot valmiiksi ennen Japaniin lähtöä ja käänsimme kysymykset englanniksi sekä japaniksi. Tarkoituksena oli, että haastattelemme lastensuojelun työntekijöitä opintokäyntien yhteydessä havaintojen tueksi. Tietoperusta jäi viimeistelyvaiheeseen, koska teoriaa oli vaikea löytää ja turhauduimme sen etsimiseen.

Lähdimme Japaniin koko toukokuuksi 2018. Japanissa osallistuimme erilaisille vierailukäynneille ja luennoille Nakamura Gakuenin yliopistossa. Vaihto-ohjelman saatuaamme huomasimme, ettei ohjelmaan sisällynyt vierailukäyntejä lastensuojelun työpaikkoihin niin paljon kuin odotimme. Pohdimme, miten saamme kuukauden aikana tarpeeksi aineistoa opinnäytetyöhömme, koska alkuperäinen ajatuksemme haastatteluista ja havainnoinnista ei toteutuisi. Päätimme, että teemme mahdollisimman monta haastattelua Nakamura Gakuenin yliopistolla. Saimme järjestettyä kolme haastattelua yliopiston opettajien ja professorien kanssa. Haastattelut kestivät yhdestä tunnista puoleentoista tuntiin ja jokaisessa haastattelussa oli tulkkina englantia osaava yliopiston apulaisprofessori tai vaihto-opintojen koordinaattori. Haastattelut tehtiin yliopistolla ja ne äänitettiin luvan kanssa.

Teimme kaikilla opintokäynneillä havaintoja ja muistiinpanoja ja pyrimme hyödyntämään niitä opinnäytetyössämme mahdollisuuksien mukaan, vaikka suurin osa vierailukohteista ei liittynyt lastensuojeluun. Toukokuun lopussa pääsimme vierailemaan Kumamotolaisessa lastenkodissa ja lastensuojelun palveluita tuottavassa Jiai-En yrityksessä. Aina opintokäyntien ja luentojen jälkeen vaihdoimme ajatuksia ja kokemuksia sekä keskustelimme esiin nousseista tunteista. Pyrimme myös vertailemaan, miten olimme ymmärtäneet kerrotut asiat opintokäynneillä, luennoilla ja haastatteluissa. Yksi haaste oli kieli-muuri, joka vaikutti asioiden ymmärtämiseen. Kaikissa haastatteluissa oli tulkki ja myös suurimmassa osassa opintokäynneistä käytimme tulkkia.

Vaihdon jälkeen tapasimme ohjaavan opettajamme kesäkuussa 2018 ja keskustelimme kerätystä aineistosta ja sen analysoimisesta sekä tulosten jaottelusta. Kuuntelimme haastattelut läpi ja kirjoitimme haastateltavien vastaukset taulukkoon. Tämän jälkeen sovimme yhteisiä tapaamisia, jolloin kirjoitimme tuloksia yhdessä. Tulosten kirjoittaminen

vaati keskustelua, koska suurin osa tuloksista pohjautuu siihen, miten olemme asiat kokeneet ja ymmärtäneet. Vertailimme myös opintokäynneillä tekemiämme muistiinpanoja. Huomasimme nopeasti, että emme ole saaneet joistakin asioista tarpeeksi tietoa ja tarkentavia kysymyksiä tuli myös myöhemmin mieleen. Lähetimme lisäkysymyksiä Kumamoton Jiai-En lastenkodin sosiaalityöntekijälle, jonka yhteystiedot saimme vierailukäynnin yhteydessä. Täydensimme jo kirjoitettuja tuloksia sosiaalityöntekijän vastauksilla. Palautimme tulokset syyskuussa 2018 ja osallistuimme tulostyöpajaan, jossa saimme vertaisarvioinnin. Muokkasimme tuloksia saadun palautteen perusteella.

Tulosten kirjoittamisen jälkeen viimeistelimme tietoperustan. Lisäksi teimme johtopäätökset ja arviointiluvun, johdannon sekä tiivistelmän. Tämän jälkeen lähetimme työn ohjaavalle opettajalle ja sovimme tapaamisen hänen kanssaan. Tapaamisen jälkeen teimme tarvittavat korjaukset, minkä jälkeen palautimme opinnäytetyömme.

4.2 Tutkimusmenetelmät ja dokumentointi

Opinnäytetyö on vertaileva laadullinen tutkimus, jossa vertaillaan kahden eri maan sijaishuollon käytäntöjä. Vertailevassa tutkimuksessa tutkijan tulee päättää, mitkä ovat ne kiinnostavat kohteet, joita vertaillaan. Kohteita voidaan lisätä ja jättää pois analyysin edessä. (Taideteollinen korkeakoulu 2018.)

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa tietoa hankitaan kokonaisvaltaisesti ja aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Laadullisessa tutkimuksessa suositetaan ihmistä tiedon keruun välineenä. Tutkija luottaa omiin havaintoihin ja keskusteluihin ennemmin kuin mittausvälineillä hankittavaan tietoon. Laadullisessa tutkimuksessa kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkimussuunnitelma muuttuu olosuhteiden mukaan ja tutkimus toteutetaan joustavasti. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.) Pyrimme tuomaan esiin tosiasioita suomalaisen ja japanilaisen sijaishuollon eroista ja yhtäläisyyksistä. Tutkimuksen kohdejoukko valittiin tarkoin ja teimme tutkimuksen kenttätöinä luonnollisessa ympäristössä.

Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen ja tutkimuskohteen kokonaisvaltainen tutkiminen. Laadullisessa tutkimuksessa ei voi irtisanoutua arvolähtökohdista, koska arvot muovaavat ymmärrystämme tutkimiimme ilmiöihin. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään löytämään tai paljastamaan tosiasioita. (Hirsjärvi ym. 2009, 161.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään usein

pieneen määrään tapauksia ja analysoidaan niitä perusteellisesti ja sille on keskeistä osallistuvuus. Laadullisen tutkimuksen yksi tunnusmerkeistä on tutkittavien näkökulma ja kenttätyö on tapa päästä kosketuksiin tutkittavien kanssa. (Eskola & Suoranta 1998, 15–18.)

Havainnointi on laadullisen tutkimuksen yleinen tiedonkeruumenetelmä (Sarajärvi & Tuomi 2009, 81). Observointi eli havainnointi on tutkijan aktiivista havaintojen tekemistä tutkimuskohteesta (Silverman 2001, Vilkan 2006, 8 mukaan). Tutkimushavainnointiin kuuluu näköhavaintojen lisäksi tunteminen, haistaminen ja maistaminen. Havainnoija ei havainnoi ilman omia tunteitaan ja kokemuksiaan. (Grönfors 1985, Vilkan 2006, 8–9 mukaan.)

Havainnointi sopii tutkimuksiin, joissa tutkitaan ihmisen toimintaa ja vuorovaikutusta toisten ihmisten kanssa. Tutkittaessa vaikeasti ennakoitavia ja nopeasti muuttuvia tilanteita tai lapsia ja nuoria, on havainnointi hyvä menetelmä. Laadullisessa tutkimuksessa havainnot löydetään osallistumalla tutkimuskohteen toimintaan. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkimuksen kohteena on sosiaalinen vuorovaikutus ja kulttuuriset merkitykset (Hirsjärvi ym. 2009, 213–216). Osallistuva havainnointi sopi menetelmäksi, koska tutkimme ihmisten toimintaa osallistumalla siihen itse. Vierailimme erilaisissa päiväkohteissa, lastenkodissa ja japanilaisen perheen kodissa, jossa pääsimme havainnoimaan, miten työtä tehdään tai arkea eletään.

Yksi havainnoinnin muodoista on etnografia, joka tapahtuu luonnollisissa olosuhteissa. Etnografia on kokemalla oppimista, siinä tutkija elää tutkimassaan yhteisössä määrätyn pituisen jakson. Tavoitteena on oppia kulttuuri ja sen toimintatavat sisältäpäin. Etnografisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata erilaisia toiminnallisia käytäntöjä kokonaisvaltaisesti. (Eskola & Suoranta 1998, 104–106.) Tutkimuksessamme on myös etnografinen näkökulma, sillä havainnoimme erilaisia toiminnallisia käytäntöjä sijaishuollossa. Havainnoimme myös kulttuurin vaikutusta toimintatapoihin.

Lisäksi käytimme tutkimusmenetelmänä haastattelua, koska pyrimme saamaan mahdollisimman luotettavia ja päteviä tietoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 207–208.) Tutkimusprosessin edetessä huomasimme, ettemme saa riittävästi luotettavaa tietoa havainnoimalla, joten päätimme tehdä haastatteluja havaintojemme tueksi.

Havaintojen ja haastattelujen dokumentoinnissa käytimme apuna taulukointia. Taulukointi on hyvä tapa esitellä aineisto, johon laadullinen analyysi perustuu. Taulukko osoit-

taa, että tehtyjä havaintoja käytetään systemaattisesti. (Alasuutari 2011, 193.) Haastattelut dokumentoimme myös äänittämällä, jotta pystyimme palaamaan vastauksiin analyysivaiheessa. Lisäksi kirjoitimme vaihdon aikana oppimispäiväkirjaa, johon kirjasimme etenkin kulttuuriin ja omiin kokemuksiin liittyviä asioita.

4.3 Tutkimusaineiston analyysi

Tutkimusaineisto koostui haastatteluista, havainnoista ja luentomuistiinpanoista. Jotta pystyimme aloittamaan tulosten analysoinnin, meidän oli saatava kaikki aineisto samaan muotoon, joten aloitimme haastatteluaineiston litteroinnilla. Kuuntelimme haastattelut ja kirjoitimme tekstimuotoon vastausten ydinsisällön. Myös opintokäynneiltä ja luennoilta saamamme materiaali oli tekstimuodossa. Aineiston ollessa samassa muodossa sitä oli helppo käsitellä ja lukea, joten pystyimme tekemään perusteltuja johtopäätöksiä. (Kananen 2014, 113–117.)

Haastattelujen kuuntelemisen ja litteroinnin jälkeen valitsimme neljä kokonaisuutta eli teemaa, jotka nousivat selkeimmin esille. Teemoiksi valitsimme kulttuurin ja perhekäsityksen, lastensuojelun ja sijoitusprosessin, lastenkotityön sekä lapsen oikeuksien toteutumisen käytännössä. Teemojen valintaan vaikutti myös omat kiinnostuksen kohteemme. Mietimme myös, miten saamme haastattelukysymykset, havainnot ja tietoperustan aiheet nivottua isommiksi kokonaisuuksiksi järkevästi. Kävimme tuloksia läpi, keskustelimme ja mietimme, mitä kirjoitamme teemojen alle.

Keskusteleminen, havaintojen vertaileminen ja haastatteluista saatujen vastausten läpikäyminen yhdessä oli ainoa keino analysoida saatu aineisto. Havaintojen ja etnografian avulla saadut tulokset perustuivat näköhavaintoihin, kokemuksiin ja tunteisiin. Havaintojemme tekemiseen ja tulkitsemiseen vaikuttivat meidän molempien omat ennakkokäsityksemme, omat arvomme, tunteemme ja kokemuksemme. Jotta pystyimme ymmärtämään omia ja toisen havaintoja, oli meidän keskusteltava tekemistämme havainnoista. Toisen kokemusten ja tunteiden ymmärtäminen vaatii avointa keskustelua sekä asioiden pohtimista useasta näkökulmasta.

Haastatteluiden vastauksiin vaikutti se, että haastattelut toteutettiin vieraalla kielellä ja vastaukset käännettiin englannin kielestä suomeksi. Huomasimme haastatteluiden kuuntelujen jälkeen vastauksissa eroja, joten mietimme yhdessä mistä erot johtuivat ja

miten olimme asian ymmärtäneet sekä kuuntelimme joitakin kohtia haastatteluista uudelleen yhdessä.

5 SUOMALAISEN JA JAPANILAISEN SIJAISHUOLLON VERTAILU

5.1 Kulttuuri ja perhekäsitys

Havainnoimme japanilaista kulttuuria kuukauden ajan osallistumalla eri yhteisöjen toimintaan, näkemällä japanilaisten arkea vierailemalla yhden professorin kotona, keskustelemalla paikallisten kanssa ja elämällä japanilaisessa yhteisössä. Japanissa omaa yksityisyyttä varjellaan ja ihmiset pohtivat tarkkaan, millaisen kuvan itsestään antavat (Porrasmaa 2012, 16–17). Tämä luo vaikutelman häpeäkulttuurista, joka määrittää ihmisten jokapäiväistä elämää. Epäonnistumisia ja heikkouksia ei näytetä ja tämän vuoksi esimerkiksi perheen psyykkiset ongelmat, lapsen kehitysvamma ja koulunkäynnin ongelmat pysyvät perheen yksityisenä tietona. Häpeäkulttuurin vuoksi ulkopuolisten ihmisten on vaikea havaita ja puuttua perheen vaikeuksiin. Päiväkodeissa vieraillessamme yritimme saada selville, miten lastentarhanopettajat ottavat esille havaitsemiaan ongelmia. Jokaisessa paikassa vastaukset olivat epämääräisiä ja tuli vaikutelma, että ongelmien esiin nostaminen on häpeällistä. Häpeäkulttuurilla voi myös olla vaikutusta siihen, että ihmiset eivät tiedä minne ilmoittaa, jos heillä herää huoli lapsesta, koska normaalista poikkeavista asioista ei puhuta avoimesti.

Suomalaisessa yhteiskunnassa on myös häpeäkulttuurin piirteitä ja etenkin tabuja eli asioita, joista ei saa puhua. Suomalainen yhteiskunta on muuttunut paljon ja muuttuu edelleen. Aikaisemmin tabuina pidetyistä asioista puhutaan avoimemmin, esimerkiksi mielenterveysongelmista ja kehitysvammoista, eikä suomalaisella sisulla tarvitse enää pärjätä. Japanissa koulunkäynnin ongelmat nähdään lapsen ongelmana eikä niihin tarjota apua, kun taas Suomessa koulunkäynnin vaikeuksista keskustellaan avoimesti ja niihin on tarjolla monenlaisia tukimuotoja. Suomessa varhaisesta puuttumisesta ja huolen puheeksi ottamisesta puhutaan paljon ja tiedostetaan ennaltaehkäisemisen tärkeys ja hyöty. Kuten edellä mainitsimme, Japanissa lastentarhaopettajien on vaikea ottaa esille havaitsemiaan ongelmia, kun taas Suomessa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille vaikeiden asioiden esiin tuominen on arkipäivää.

Japanilainen perhekäsitys eroaa suomalaisesta perhekäsityksestä. Japanissa perheeseen lasketaan myös isovanhemmat, tädit, sedät ja serkut. Japanilaisille on normaalia,

että samassa talossa asuu kolme sukupolvea. Perheen merkitys on suuri ja suvun vanhimpia kunnioitetaan ja autetaan. Vastavuoroisesti isovanhemmat auttavat lasten hoidossa. Lisäksi suvun vanhimpien, etenkin miesten, mielipiteet vaikuttavat koko perheen mielipiteeseen. Saimme osallistua professorin järjestämään grillijuhlaan, johon osallistui koko perhe sekä naapurit. Perheen isoäidin arvostus ilmeni juhlissa kahdella tavalla, muiden perheenjäsenten ja naapureiden puheesta ja eleistä sekä isoäidin paikasta pöydän päässä. Perinteisesti suomalaiseen perheeseen on kuulunut äiti, isä ja lapset. Nykyään yhteiskunnan muuttuessa myös perhekäsitys on muuttunut ja laajentunut. Suomessa on monenlaisia perheitä ja erilaiset perhemuodot ovat olleet paljon yleisessä keskustelussa. Erilaisia perheitä ovat esimerkiksi ydinperhe, uusperheet, yksinhuoltajaperheet ja sateenkaariperheet, mutta kaukaisempia sukulaisia, kuten serkkuja, tätejä ja setiä ei lueta perheeseen. Suomessa on harvinaista asua useammassa kuin kahdessa sukupolvessa.

Japanissa miehet tekevät töitä ja vastaavat perheen tuloista, kun taas naiset hoitavat kodin ja lasten kasvatuksen. Nykypäivänäkin yli puolet naisista jää kotiin lasten syntymän jälkeen. Osa naisista jää kotiin omasta tahdostaan ja yhteiskunnan luomasta pakosta. Japanissa ei ole samanlaisia lapsiperheiden etuuksia kuin Suomessa. Joissain työpaikoissa naiset voivat joutua jopa irtisanoutumaan jäädessään äitiyslomalle. Lapsilla ei myöskään ole samanlaista lakisääteistä oikeutta päivähoitoon kuin Suomessa ja tämän vuoksi naiset joutuvat jäämään kotiin. Osa miehistä ei halua vaimoaan työelämäänsä raadollisuuden ja vaativuuden vuoksi. Suomalainen työelämä on hyvin erilainen kuin Japanissa eikä meillä ole sellaista kulttuuria, että miehet niin sanotusti suojelisivat naisia työelämältä. Suomessa naiset luovat uraa ja ensisynnyttäjien keski-ikä on noussut. Suurin osa naisista yhdistää työ- ja perhe-elämän.

Jo japanilaisesta perhekäsityksestä käy ilmi yhteisön merkitys. Myös laajemmat yhteisöt ovat tärkeitä ja yhteisöillä on paljon vastuuta. Lasten kasvatusta on koko yhteisön vastuulla ja kaikkien ihmisten tulee pyrkiä varmistamaan, että lapset saavat kasvaa henkisesti ja fyysisesti terveiksi. Tämä on määritelty myös Japanin lastensuojelulaissa. Yhden suuren yhteisön muodostaa peruskoulujen ympärillä olevat asuinalueet, joissa on aina oma Kominkan eli yhteisötalo. Vierailimme yhdessä Kominkanissa, jossa kerrottiin asuinalueen vanhempien ihmisten turvaavan lasten koulumatkoja ohjaamalla liikennettä suojateiden varsilla Kominkanissa vanhemmat ihmiset opettavat lapsille ja nuorille japanilaisen kulttuurin perinteitä. Kominkanissa työntekijät tukevat vanhemmuudessa ja tuovat alueen äitejä yhteen perhekerhon tapaisella toiminnalla.

Suomessa korostetaan enemmän yksilöllisyyttä kuin yhteisöllisyyttä. Suomessa täysi-ikäinen henkilö voi itse päättää omista asioista ja on myös vastuussa itsestään. Suomalainen yhteiskunta huolehtii vähempiosaisista, eikä esimerkiksi oleteta, että huonommin toimeentulevasta sukulaisesta pitäisi huolehtia. Suomessa lastensuojelulain mukaan lasten kasvatusta ja huolenpito ovat ensisijaisesti huoltajien vastuulla ja tarvittaessa viranomaiset ovat velvollisia auttamaan huoltajia kasvatuksessa.

5.2 Lastensuojelu ja sijoitusprosessi

Japaniin on laadittu lastensuojelulaki ensimmäisen kerran vuonna 1947 ja se uudistettiin nykyiseen muotoonsa vuonna 2016. Lastensuojelulaki muutettiin laskevan syntyvyyden ja lisääntyvien lasten pahoinpitelyiden vuoksi. Lisäksi Yhdistyneiden Kansakuntien laatimat sijaishuollon ohjeet vaikuttivat lastensuojelulain uudistamiseen. Nämä asiat tulivat esille lastensuojeluun liittyvällä luennolla. Sekä kaikissa haastatteluissa että yliopiston luennolla tuli ilmi, että lastensuojelulain tavoitteena on lapsen terveen kasvun ja kehityksen turvaaminen. Lisäksi lain tavoitteena on tukea lapsia kasvamaan itsenäisiksi yhteiskunnan jäseniksi ja ehkäistä lasten pahoinpitelyitä. Haastattelussa tuli myös ilmi, että lasten kasvattaminen on yhteisön vastuulla.

Suomalaisessa ja japanilaisessa lastensuojelulaissa yhteistä on tavoite lapsen kasvun ja kehityksen turvaamisesta. Japanissa on mainittu pahoinpitelyiden ehkäiseminen ja suomalaisessa lastensuojelulaissa mainitaan vastaavasti erityinen suojeleminen. Suomessa lastensuojelulain keskeisiin periaatteisiin kuuluu turvata lapsen itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen, kun taas havaintojemme perusteella Japanissa painotetaan enemmän sitä, että lapsesta tulee yhteiskunnan toimiva jäsen, joka toimii yhteiskunnan normien mukaan.

Vuonna 2017 Japanissa oli sijoitettuna 38 895 lasta. Lastenkoteihin sijoitettuja lapsia oli 29 979, sijaisperheisiin oli sijoitettuna 4 534 lasta ja psyykkisesti sairaiden lasten lastenkoteihin lapsia oli sijoitettu 1 235. Lisäksi pienten lasten (alle 3 vuotiaat) lastenkodeissa sijoitettuja lapsia oli 3 147. Lasten määrä lastenkodissa riippuu lastenkodin koosta. Suuressa lastenkodissa saa olla yli 20 lasta, keskikokoisessa lapsia saa olla 13–19, pienissä lastenkodeissa lapsia saa olla 12 ja pienryhmäkodeissa lapsia saa olla kuusi. Japanissa on yhteensä 552 lastenkotia. Suhteutettuna väkilukuun Japanissa on sijoitettuja lapsia vähemmän kuin Suomessa. Myös lasten määrä lastenkodeissa on erilainen Suomeen

verrattuna. Kuten aikaisemmin olemme maininneet, Suomessa samassa rakennuksessa voi olla enintään 24 lasta ja yhdessä asuinyksikössä enintään seitsemän lasta.

Kysyimme haastatteluissa sijaishuollon laatumäärittämisestä. Lastenkotien laadun määrittelystä ei ole varsinaisia sopimuksia, vaan lastensuojelulaki määrittää työtä ja tiloja. Haastateltavat kertoivat enemmän sijaisperheitä koskevista vaatimuksista. Sijaisvanhempien on opiskeltava ja harjoitettava työtä lastenkodissa, perheellä ei saa olla rikoksia ja taloudellinen tilanne tulee olla tasapainossa. Näiden lisäksi perheen koti tarkistetaan, jotta kasvuympäristö on lapselle sopiva. Vaatimukset saattavat vaihdella prefektuurien välillä. Jiai-En lastenkodin sosiaalityöntekijä kertoi, että Kumamoton lastenkodissa laadua valvotaan haastatteleamalla lapsia kaksi kertaa vuodessa. Ulkopuolinen valvontaviranomainen käy lastenkodissa kerran vuodessa ja arvioi onko toiminta ja johtaminen asianmukaista. Mikäli valvontaviranomainen huomaa puutteita, lastenkodin on kehitettävä toimintaansa ja puutteista voi myös saada sakkoa. Kuten olemme edellä maininneet, Suomessa sijaishuollon laatua määrittävät Valtakunnalliset laatukriteerit sekä Sosiaali- ja terveysministeriön Lastensuojelun laatusuositus. Lisäksi myös sijoittavan kunnan ja aluehallintoviraston tehtävänä on valvoa sijoituksen laatua.

Haastateltavat kertoivat, että Japanin lastensuojelulaki määrittää ammatilliset vaatimukset lastenkodin työntekijöille. Lastenkodin ohjaajat ovat pääsääntöisesti suorittaneet lastentarhaopettajan tutkinnon. Haastattelussa tuli ilmi, että myös opettajat voivat työskennellä lastenkodeissa. Lasten asioista vastaavilla sosiaalityöntekijöillä pitää olla sosiaalityöntekijän tutkinto. Olemme aikaisemmin maininneet, että Suomessa laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä määrittää kelpoisuusvaatimukset.

Sijoitusprosessi

Matsufujin (2018) luennoilta saimme tietoa japanilaiseen sijoitusprosessiin liittyvistä viranomaistahoista. Matsufujin (2018) mukaan Child Welfare and Consultation Center (CWCC) eli Jidou Shoudan sho on vastuussa lastensuojelun toteuttamisesta. Sijoitusprosessi jäi kuitenkin luennon perusteella vielä epäselväksi, joten lähetimme tarkentavia kysymyksiä vieraillemamme Jiai-En lastenkodin sosiaalityöntekijälle. Tukea tarvitseva lapsi tai perhe voi tulla esiin koulun henkilökunnan, päiväkodin, terveydenhuollon ja CWCCn kautta. Sosiaalityöntekijän mukaan sosiaali-, terveys- ja kasvatustieteiden ammattilaisilla on velvollisuus ilmoittaa Child Welfare and Consultation Centeriin, jos heillä herää

huoli lapsen hyvinvoinnista. Haastateltavat kertoivat, että kaikilla kansalaisilla olisi samanlainen ilmoitusvelvollisuus kuin ammattilaisilla, mutta japanilaiset eivät tiedä minne ilmoitus kuuluisi tehdä. Japanissa on myös kaksi sairaalaa, joihin äidit voivat jättää vastasyntyneen vauvan anonyymisti. Sairaala sijoittaa vauvat lastenkoteihin, joista vauvat sijoitetaan perheisiin tai he jäävät asumaan lastenkotiin.

Kun CWCC saa lastensuojeluilmoituksen, arvioidaan ensin perheen tilanne ja lapsen kasvuolosuhteiden turvallisuus. Perheen tilanteen arvioi moniammatillinen tiimi, joka muodostuu ainakin lääkäreistä, lakimiehistä, psykologeista ja sosiaalityöntekijöistä. Mikäli lapsen kasvua ja terveyttä ei voida turvata kotona, lapsi otetaan huostaan. Huostaanottopäätöksen tekee Child Welfare and Consultation Center. Haastatteluissa kerrottiin huostaanoton syiksi pahoinpitelyt ja vanhempien mielenterveysongelmat, joista yleisimpiä ovat masennus skitsofrenia ja persoonallisuushäiriöt. Taloudelliset ongelmat nousivat esiin heti pahoinpitelyn ja mielenterveysongelmien jälkeen. Yksinhuoltajavanhemmilla voi olla niin pienet tulot, että lapsi joudutaan sijoittamaan sen vuoksi. Myös vanhemman vankeustuomio ja päihteet, etenkin alkoholi, ovat syitä huostaanotolle. Suurin osa perheistä on moniongelmaisia.

Sijoitusprosessin aikana vanhempia pitää kuulla. Vanhempien suostumus huostaanotolle olisi tarpeellinen, mutta jos vanhemmat eivät siihen suostu perheoikeus antaa CWCClle oikeuden lapsen huostaanottoon, varsinkin vakavissa pahoinpitelytapauksissa. Tällöin päätös perustuu lakiin lasten pahoinpitelyn ennaltaehkäisemiseksi. Myös lapsen mielipide tulee kuulla ja sitä pitää kunnioittaa, etenkin jos lapsi ei halua asua vanhempiensa kanssa. Jos samasta perheestä useampi lapsi otetaan huostaan, on suositeltavaa, että sisarukset sijoitetaan samaan lastenkotiin. CWCC pyrkii hakemaan lapsille paikkaa, jossa kaikille olisi tilaa. Lapset voidaan sijoittaa jopa toiseen prefektuuriin eli hallintoalueelle, jotta sisarukset eivät joudu eroon toisistaan. Tämä ei kuitenkaan ole laissa määritelty, mutta sitä pidetään Japanissa erittäin tärkeänä periaatteena.

Suomalainen ja japanilainen sijoitusprosessi on yllättävän samanlainen. Molemmissa maissa sosiaali- ja terveysalalla on ilmoitusvelvollisuus ja Suomessa koulujen ja päiväkotien lisäksi neuvolat ovat tärkeä taho huolen puheeksi ottamisessa. Suomessa myös vanhemmat ja lapset voivat itse pyytää apua, kun taas Japanissa tällaista ei mainittu. Molemmissa maissa palvelutarpeen arvioinnissa on mukana sosiaalityöntekijä. Suomessa perheitä pyritään tukemaan avohuollon keinoin mahdollisimman pitkälle, minkä vuoksi prosessi on pidempi kuin Japanissa. Japanilaisessa systeemissä ei ole tarjolla

ennaltaehkäiseviä palveluita yhtä hyvin kuin Suomessa. Huostaanoton syyt ovat molemmissa maissa samat. Perheet ovat moniongelmaisia ja syitä on useita. Suurin ero maiden välillä on pienten tulojen vuoksi tehdyt huostaanotot. Suomessa yhteiskunta tukee perheitä eikä vähävaraisuus ole peruste lapsen huostaanottoon.

Molemmissa maissa sijoitusprosessin aikana vanhempia ja lapsia on kuultava. Jos vanhemmat suostuvat huostaanottoon, päätöksen tekee sosiaalityöntekijä, mutta tahdonvastaisen huostaanoton ratkaisee Suomessa hallinto-oikeus ja Japanissa perheoikeus. Japanissa vaihtuu samalla myös laki, jonka perusteella huostaanottopäätös tehdään.

Haastateltavat kertoivat, että tavoitteena on perheen jälleenyhdistäminen, ja lapsen kotiutuminen on mahdollista, mutta se on harvinaista. Erityisesti perheen sosiaalityöntekijä työskentelee perheen jälleenyhdistämisen eteen ja pyrkii edistämään lapsen ja vanhemman välistä suhdetta. Haastateltavat kertoivat, että noin 30 % huostaanotetuista lapsista kotiutuu, mutta usein huostaanotto joudutaan tekemään uudelleen. Lapsen kotiutuminen on aina perheen tilanteesta riippuvainen ja perheen tilannetta arvioidaan aina yksilöllisesti Child Welfare and Consultation Centerin toimesta. Japanissa kotiutumisen yksi erityispiirteistä on se, että vanhemmat eivät enää hyväksy omaa lastaan eivätkä välttämättä halua lasta kotiin, vaikka se olisi mahdollista. Kotiuttamisen aikana lastensuojeluntyöntekijät tukevat perhettä. Myös Suomessa sijaishuollon tavoitteena on lapsen kotiuttaminen ja perheen jälleenyhdistäminen. Perheen tilannetta arvioidaan samalla tavalla kuin Japanissa.

Haastatteluissa sekä Matsufujin (2018) luennolla tuli esiin, että tällä hetkellä noin 70 % sijoitetuista lapsista on laitospuolisessa sijoituksessa ja noin 30 % perhesijoituksessa. Japanissa halutaan kehittää perhesijoitusta niin, että jatkossa lapset voitaisiin sijoittaa ensisijaisesti perheisiin. Tällä hetkellä sijaisperheitä on liian vähän. Ammatillinen perhekoti, sijaisperhe, adoptio ja sukulaissijoitus muodostavat Japanin perhehoidon. Myös Suomessa pyritään sijoittamaan lapset ensisijaisesti perhehoitoon huostaanoton perusteet ja lapsen tarpeet huomioon ottaen. Suomessa tämä tavoite toteutuu paremmin kuin Japanissa. Japanissa lastenkodit on luokiteltu koon mukaan suureen, keskisuureen, pieneen ja pienryhmäkoteihin. Lisäksi heillä on pienten lasten (alle 3-vuotiaiden) lastenkodit erikseen.

Japanin lastenkodit ovat suurimmaksi osaksi yksityisiä. Lapsen sijaishuolto maksetaan veroista. Maksun suorittaa puoliksi Japanin valtio sekä prefektuurin hallinto. Mikäli lapsen vanhemmilla on riittävästi tuloja, he maksavat prefektuurille kuukausittain tuloista

riippuvan summan sijoituksesta. Suomessa on sekä yksityisiä että julkisia lastensuojelulaitoksia ja lapsen sijoituksen maksaa sijoittava kunta. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain sekä lastensuojelulain perusteella voidaan vanhemmilta periä maksuja lapsen sijoituksen aikana. Osa maksuista kattaa sijoituksen kustannukset ja osa siirretään lapsen itsenäistymisvaroiksi. Maksuja perittäessä huomioidaan aina vanhempien tulot.

5.3 Lastenkotityö

Halusimme selvittää haastattelujen avulla lastenkotien kasvatuksellisia tavoitteita. Vastaukset olivat hyvin erilaisia haastateltavien välillä. Huostaanotettujen lasten kasvatuksessa tavoitteena on edistää ja ylläpitää lasten normaalia jokapäiväistä elämää ihmisenä. Kaikissa haastatteluissa painotettiin sitä, että lastenkodeissa kasvatuksen tulee tähdätä siihen, että jokainen lapsi kasvaa yhteiskunnan täysivaltaiseksi itsenäiseksi jäseneksi. Lastenkodin kasvatuksellisissa tavoitteissa voi olla eroja, esimerkiksi joissakin paikoissa kasvatukselliset tavoitteet ovat lähtöisin uskonnosta. Kasvatuksen tavoitteet tulevat selvästi suoraan Japanin lastensuojelulaista.

Myös suomalaisissa lastensuojelulaitoksissa pyritään siihen, että lapset pystyisivät itsenäiseen elämään sekä kasvamaan yhteiskunnan toimiviksi ja osallistuviksi jäseniksi. Lastensuojelun työntekijät kasvattavat lapsia tasapainoiseen ja tavalliseen arkeen. Lisäksi pyritään siihen, että lapset käsittelisivät elämänsä tapahtumia ja oppisivat elämään niiden kanssa. Suomessa jokaiselle lapselle tehdään myös henkilökohtaiset tavoitteet, jotka kirjataan hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Tavoitteiden pitää vastata lapsen tarpeita.

Haastattelujen mukaan lastenkotien on tarjottavat hyvät olot lapsen kasvuun. Vierailimme yksityisen lastensuojelulaitoksen kahdessa eri yksikössä, joista toinen oli alle 3-vuotiaille ja toinen kouluikäisille. Lastenkodit sijaitsivat samassa pihapiirissä, joka oli verrattavissa Suomessa olevaan perinteiseen SOS-lapsikylään. Alueella oli myös erilaisia vanhusten asumisyksiköitä. Yhdessä yksikössä oli 6–12 lasta ja lastenkoteja oli pihapiirissä yhteensä kuusi. Suomessa lasten kasvuolot ja lastensuojelulaitosten toimitilat on oltava lastensuojelulain mukaan riittävät ja asianmukaiset.

Alle 3-vuotiaiden lasten yksikössä oli yksi iso yhtenäinen tila, joka muodosti ruokailutilan ja olohuoneen, pienen seinän takana oli makuuhuone, jossa olivat kaikkien lasten pinnasängyt. Lisäksi yksikössä oli pieni keittiö, vaipanvaihtotilat ja kylpyhuone. Tilat olivat hyvin pelkistetyt ja pienet lasten ikään ja määrään nähden. Kouluikäisten yksikössä oli kaksi erillistä käytävää, joista toinen oli tyttöjen käytävä ja toinen poikien. Käytävien varrella oli lasten huoneita ja lavuaarit käsien ja hampaiden pesua varten (Kuva 1.). Lisäksi yksikössä oli iso laitoskeittiö ja ruokailutila, läksyjen tekoon oli erillinen työhuone, kylpyhuone ja pieni olohuone, jossa oli televisio.

Kuva 1. Käytävän pesualtaat.

Lähtökohtaisesti lastenhuoneet (Kuva 2.) oli jaettu kahden tai useamman lapsen kesken. Huoneiden pinta-alat oli laskettu tatameissa ja tatamien mukaan määräytyi lasten lukumäärä huoneessa. Yhdelle lapselle tarkoitettu pinta-ala oli kolme tatamia, eli noin kuusi neliömetriä. Lapset nukkuivat futoneilla, jotka levitettiin iltaisin tatamille.

Kuva 2. Lastenhuone.

Huoneessa oli myös vaatekaapit ja lattiatason työpöydät (Kuva 3.). Lastenkodin sisustus niin lasten huoneissa kuin yleisissä tiloissakin oli pelkistetty ja japanilaistyylinen. Suomessa lapsilla on omat huoneet ja lastenkodeissa pyritään kodinomaisuuteen. Lapset saavat sisustaa huoneensa oman näköiseksi ja myös yhteisten tilojen sisustuksessa otetaan huomioon lasten mielipiteet.

Kuva 3. Lastenhuoneen työpöytä.

Käytännössä lastenkotityön tekeminen on arjen pyörittämistä. Sekä haastatteluissa että vierailukäynneillä tuli esiin, että arjessa pyritään toimimaan kodinomaisesti. Lapset käyvät koulussa, siivoavat huoneensa, auttavat kotitöissä, pesevät itse omat pyykkinsä ja harjoittelevat ruuan laittoa. Kaikissa arjen askareissa otetaan huomioon lapsen ikä- ja kehitystaso. Pienemmissä lastenkodeissa lapset osallistuvat kotitöiden tekemiseen enemmän kuin isoissa lastenkodeissa, esimerkiksi isoissa yksiköissä on laitoskeittiöt ja kokit. Lastenkodin ohjaajien on tarkoitus opettaa lapsille taitoja, joita he tarvitsevat itsenäistyessään. Vierailukäynnillä työntekijät kertoivat, että suurena huolenaiheena on, miten nuoret pärjäävät omillaan huostaanoton jälkeen. Molemmissa maissa lastenkotityön tekeminen ja arki ovat samanlaisia sisällöltään.

Haastatteluissa kerroimme Suomessa olevasta omahoitajamenetelmästä ja kysimme, onko Japanissa jotain vastaavaa käytössä. Haastateltavat kertoivat, että Japanissa lapsilla ei ole omahoitajia, vaan ainoa nimetty työntekijä, joka vastaa lapsen asioista on

sosiaalityöntekijä. Yritimme saada selville käyttävätkö lastenkodin ohjaajat työssään muita työmenetelmiä. Haastateltavien oli vaikea ymmärtää, mitä tarkoitimme työmenetelmällä. Haastateltavat kuitenkin kertoivat, että joissakin paikoissa käytetään Theraplay-menetelmää ja sitä käyttävät siihen koulutetut työntekijät. He kertoivat myös Second Step -ohjelmasta, joka auttaa työntekijää tunnistamaan lapsen pahoinpitelyjä.

Sosiaalityöntekijän mukaan lastenkodin ohjaajat käyttävät työssään apunaan elämänjanaan rakentaakseen yhdessä lapsen kanssa lapsen tarinaa, Common Sense Parenting -menetelmää auttaakseen vanhempia oppimaan vaihtoehtoisia käyttäytymismalleja ja Social Skills Training -menetelmää auttaakseen lapsia ahdistuneisuudessa ja sosiaalisten taitojen oppimisessa. Lisäksi ohjaajat käyttävä Child Assault Prevention -ohjelmaa lasten pahoinpitelyjen ennaltaehkäisemiseksi. Yhdessä haastattelussa mainittiin Case Conference -menetelmä, johon kokoontuu koko verkosto pohtimaan perheen tilannetta.

Suomessa on käytössä paljon erilaisia työmenetelmiä ja -välineitä, joita käytetään niin lasten kuin vanhempienkin kanssa. Yhteisiä menetelmiä maiden välillä on Theraplay ja elämänjana. Yhteistä on myös se, mihin menetelmiä käytetään ja mihin niillä pyritään. Haastatteluiden perusteella meille tuli sellainen mielikuva, etteivät lastenkotien ohjaajat käytä menetelmiä kovinkaan paljon, vaan menetelmiä käyttävät erityistyöntekijät. Suomessa taas lastenkotien ohjaajia koulutetaan paljon erilaisten menetelmien käyttämiseen ja menetelmiä käytetään lähes päivittäin.

Suomessa perhetyö on iso osa sijaishuollossa tehtävää työtä ja tämän vuoksi halusimme selvittää, tehdäänkö Japanin sijaishuollossa perhetyötä. Haastatteluissa kävi ilmi, että lastenkodeissa on perhetyöhön keskittynyt työntekijä, joka tapaa vanhempia ja kuuntelee perheen huolia. Työntekijä tukee vanhempia kasvatuksessa ja keskustelee heidän kanssaan. Perhetyöntekijä on kiireinen, joten suurin osa perheistä käy Child Welfare and Colsultation Centerissä, jossa he saavat ohjausta ja neuvontaa vanhemmuuteensa. Sosiaalityöntekijän mukaan lastenkodin ohjaajat pyrkivät edistämään hyvää ja luotettavaa suhdetta vanhempien ja työntekijöiden välillä. Ohjaajien tehtävänä on antaa positiivista palautetta lapsen kehityksestä ja kasvusta sekä jakaa ilot ja surut perheen kanssa. Käytännössä lastenkodin ohjaajat tapaavat vanhempia lastenkodissa, kotikäynneillä ja viettävät aikaa yhdessä koko perheen kanssa. Lisäksi he soittavat vanhemmille lasten kuulumisia. Yksi haastateltava kertoi, että vähintään kaksi kertaa kuukaudessa on kerrottava vanhemmille lapsen kuulumiset. Yhteydenpidon avulla lastenkodin ohjaajat arvioivat vanhempien psyykkistä vointia.

Suomessa lastenkodin ohjaajat tekevät perhetyötä suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti lapsen ja vanhemman välisen suhteen edistämiseksi sekä vanhemmuuden tukemiseksi. Lastenkodin ohjaajat soittavat viikoittain lapsen kuulumisia vanhemmille ja tapaavat säännöllisesti vanhempia lastenkodissa tai heidän kotonaan. Perhetapaamisilla voi olla erillisiä teemoja, joita käsitellään tai vaihdetaan kuulumisia ja sovitaan arkisista asioista. Perhetyön avulla pyritään siihen, että kasvatustyö olisi yhteistä. Perhetyön tavoitteita mietitään yhdessä lapsen vanhemman kanssa.

5.4 Lapsen oikeuksien toteutuminen käytännössä

Japani on ratifioinut vuonna 1994 Yhdistyneiden Kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimuksen. Haastatteluissa kysyimme, miten Lapsen oikeuksien sopimus toteutuu käytännössä lastensuojelulaitoksissa. Kaikki haastateltavat kertoivat, että lastenkodeissa lapsille jaetaan vihko, johon on kirjoitettu lapsen oikeudet. Tämän lisäksi lapsen oikeudet ovat julisteena seinällä. Vieraillemassamme lastenkodissa emme havainneet kyseistä taulua. Suomessa Lapsen oikeuksien sopimus on ratifioitu vuonna 1991. Kokemuksemme ja tietojemme mukaan Suomessa ei jaeta lapsille vihkoa, jossa oikeudet olisi lueteltuna. Lapselle saatetaan antaa lastenkodin esite, jossa on kerrottu lyhyesti lapsen oikeuksista. Lisäksi työntekijöiden tulee kertoa lapselle hänen oikeutensa, kun lapsi muuttaa lastenkotiin. Suomessa lapset ovat tietoisia oikeuksistaan, sillä ne ovat paljon esillä julkisessa keskustelussa.

Japanissa huostaanotetut lapset saavat valittua työntekijälle, mikäli he kokevat, että heitä on kohdeltu väärin eivätkä lapsen oikeudet ole toteutuneet. Sosiaalityöntekijän mukaan joissakin lastenkodeissa voi myös olla palautelaatikko, johon lapset saavat jättää lapulla ideoita, valituksia ja mielipiteitä. Lastenkodin ohjaajan tehtävänä on kuunnella lasta. Japanissa lapsen oikeus tavata omaa sosiaalityöntekijäänsä toteutuu noin kerran vuodessa. Haastattelussa tuli ilmi, että lapsi saa kertoa sosiaalityöntekijälle ongelmistaan ja sosiaalityöntekijä selvittää toiveita, joita lapsella on hänen omaan elämäänsä liittyen.

Haastatteluissa tuli esiin lapsen kuulemisen tärkeys, mutta samalla haastateltavat osittain myönsivät, että kuuleminen ei toteudu käytännössä niin kuin pitäisi. Sosiaalityöntekijän mukaan lasta on kuunneltava erityisesti isojen elämänmuutosten kohdalla, esimerkiksi vanhempien tapaamisiin liittyen, huoltajuuskiistoissa ja huostaanoton purussa. Koska lapsella on oikeus saada tietoa omasta tilanteestaan, sosiaalityöntekijä kertoi, että

lapsella on myös oikeus saada tietää sijoituksen syyt ja työntekijällä on velvollisuus etsiä kyseiset tiedot ja kertoa ne lapselle. Lapsella on oikeus saada tutustua omaan ja perheensä historiaan etenkin, jos hänet on sijoitettu vauvana.

Myös Suomessa lasta tulee kuulla häntä koskevissa asioissa ja päätöksiä tehtäessä tulee kiinnittää erityistä huomiota lapsen mielipiteisiin ja toiveisiin. Lapsen ikä ja kehitystaso tulee ottaa huomioon. Lapsen mielipide ja toivomukset pitää kirjata asiakirjoihin. Kuten Japanissa myös Suomessa lapselle tulee kertoa huostaanoton syyt ja toimenpiteet, joita tehdään. Usein lapset syyttävät itseään huostaanotosta ja tämän vuoksi lapsille kerrotaan syyt, joista käy myös ilmi, että lapsi ei ole yksin vastuussa huostaanottoon johtaneista syistä. Suomessa pyritään avoimuuteen myös vaikeissa asioissa, jolloin esimerkiksi huostaanoton ja traumojen käsittely mahdollistuu. Suomessa sosiaalityöntekijän on tavattava lasta vähintään kerran vuodessa asiakassuunnitelmaa tarkistettaessa. Lisäksi asiakassuunnitelmaan on kirjattava, miten lapselle järjestetään riittävät mahdollisuudet tavata sosiaalityöntekijää muiden olematta läsnä. Suomalaisissa lastenkodeissa mahdollistetaan lapsen yhteydenpito sosiaalityöntekijäänsä puhelimitse. Lastenkodin työntekijät eivät voi kieltää missään tilanteessa lasta soittamasta sosiaalityöntekijälleen.

Lastenkodissa asuvalla lapsella on oikeus pitää yhteyttä vanhempiinsa, tämä mainittiin kahdessa haastattelussa. Lapset voivat soittaa, kirjoittaa tai piirtää vanhemmilleen sekä tavata vanhempiaan lastenkodissa tai kotilomilla. Joissain lastenkodeissa on perhetaapaamiseen tarkoitettuja erillisiä rakennuksia, joihin vanhemmat voivat tulla yöpymään. Lasten yhteydenpito vanhempiin on yksilöllistä ja arvioidaan perheen tilanteen mukaan. Vanhempien tapaamiset aloitetaan yleensä porrastetusti parin tunnin tapaamisilla lastenkodissa, joissa on myös mahdollisesti työntekijä mukana. Tämän jälkeen aikaa pidennetään, jolloin tapaamiset voivat olla myös lastenkodin ulkopuolella. Päivätapaamisten jälkeen lapsi voi päästä kotiin yhden yön mittaiselle kotilomalle. Kotiloman pituutta lisätään lapsen ja perheen tilanteen mukaan.

Suomessa yhteydenpitoa vanhempiin tuetaan ja lapsella on oikeus tavata hänelle läheisiä ihmisiä. Mikäli yhteydenpito vanhempiin tai muihin läheisiin vaarantaa lapsen kehitystä, turvallisuutta tai sijaishuollon tarkoituksen toteuttamista, yhteydenpitoa voidaan rajoittaa erillisellä lastensuojelulakiin perustuvalla päätöksellä. Myös Suomessa jokaisen perheen kohdalla yhteydenpitoa arvioidaan erikseen, tavoitteena kuitenkin on, että lapsi saa tavata läheisiään ja olla yhteydessä heihin. Yhteydenpidon avulla lapsen ja läheisten suhdetta pystytään ylläpitämään ja kehittämään. Kotilomat toteutuvat samalla tavalla

kuin Japanissa. Siihen, miten kotilomia toteutetaan, vaikuttavat esimerkiksi kodin turvallisuus, lapsen vointi, vanhemman tai läheisen elämäntilanne sekä lapsen ja läheisen välisen suhteen toimivuus ja turvallisuus.

Oikeus vapaa-aikaan ja yksityisyyteen toteutuvat niin, että lapset saavat olla omia itsejään ja heillä on oikeus liikkua vapaasti lastenkodin ulkopuolella. Lapsilla on oikeus käyttää omia käyttövarojaan, mutta he joutuvat tuomaan kuitit ostoksista ja neuvottelemaan rahankäytöstä lastenkodin ohjaajien kanssa. Japanissa peruskoulu ja lukio ovat maksullisia. Sijaishuoltopaikka maksaa lapsen koulunkäynnin, jolloin lapsen oikeus opetukseen ja koulunkäyntiin toteutuu. Suomessa peruskoulu on maksuton ja sijaishuollossa tuetaan lapsen koulunkäyntiä. Sijoitusten yhtenä syynä on usein koulunkäynnin laiminlyönti ja tämän vuoksi lastenkotien yksi tärkeimmistä tehtävistä on auttaa ja tukea lasta suorittamaan peruskoulu. Lisäksi sijaishuoltopaikka tukee toisen asteen koulutusta kustantamalla opiskeluvälineet.

Suomessa oikeus vapaa-aikaan toteutuu sillä, että lapsi saa tehdä vapaa-ajallaan mitä haluaa, kunhan se ei vaaranna hänen kasvuaan tai kehitystään. Sijaishuoltopaikat tukevat lapsen kaverisuhteita, kustantavat harrastukset ja tarjoavat kokemuksia ja elämyksiä lastenkodin yhteisellä vapaa-ajan toiminnalla. Lapsen liikkumisvapautta voidaan rajoittaa erillisellä lastensuojelulakiin perustuvalla päätöksellä, jos lapsen turvallisuus ja kehitys on vaarassa. Vaikka liikkumisvapautta rajoitettaisiin, tuetaan lapsen koulunkäyntiä ja tilanteen mukaan harrastuksessa käymistä. Suomessa käyttövarojen määrä määräytyy lastensuojelulain mukaan ja lapsella on oikeus käyttää rahojaan vapaasti. Käytännössä lastensuojelulaitoksen työntekijät ohjaavat lasta järkevään rahan käyttöön ja opettavat säästämistä, mutta lasta ei voi kieltää käyttämästä rahojaan. Suomessa lapsen oikeutta yksityisyyteen tuetaan muun muassa kannustamalla lasta olemaan oma itsensä ja auttamalla identiteetin kehittymistä. Lapset saavat päättää mistä asioista puhuvat aikuisille eikä esimerkiksi lapsen puhelimen sisältöä saa katsoa ilman lupaa. Lastenkodeissa yksityisyyttä turvataan omilla huoneilla, kun taas Japanissa lapset voivat jakaa huoneet.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTI

6.1 Johtopäätökset ja jatkotutkimuksen aiheet

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää suomalaisen ja japanilaisen sijaishuollon eroja ja yhtäläisyyksiä. Lisäksi tavoitteena oli havainnoida kulttuurin vaikutusta lastensuojelutyöhön. Tulosten perusteella maiden välillä on enemmän yhtäläisyyksiä kuin eroja.

Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä on sosiaalipedagoginen orientaatio lastenkotityössä. Koska emme päässeet havainnoimaan lastenkotityötä, on vaikea arvioida, tehdäänkö Japanissa sijaishuollon työtä sosiaalipedagogisen orientaation mukaan. Toisaalta asiantuntijahaastatteluissa painotettiin paljon lasten kasvua yhteiskunnan täysi-valtaisiksi jäseniksi, mikä on yksi sosiaalipedagogiikan teemoista. Asiantuntijahaastatteluissa meille tuli tunne, ettei työn taustalla olevia teoreettisia viitekehyksiä ja käytettäviä työmenetelmiä ole määritelty kovin tarkasti tai ainakaan niitä ei osattu avata meille. Suomessa työmenetelmät ovat näkyvänä osana ohjaajien arjen työtä ja etenkin sote-uudistuksen myötä lastenkodeissa kehitetään osaamista ja pyritään keskittymään tarkkaan valittuihin menetelmiin ja orientaatioihin.

Tavoitteena oli havainnoida kulttuurin vaikutusta ja tässä onnistuimme käyttämään osallistuvaa havainnointia ja etnografiaa hyvin. Keräsimme aineistoa havainnoimalla luonnollisissa ympäristöissä ja tilanteissa, kuten laadulliselle tutkimukselle on tyypillistä. Opinnäytetyön tulosten mukaan sijaishuollon ja lastensuojelutyön suurimmat erot tulevat kulttuurin ja yhteiskunnan rakenteiden kautta. Vaikka myös Suomessa on paljon tabuja ja puhumattomuutta, niin ammattilaiset puuttuvat perheiden ongelmiin sen vaikeudesta huolimatta. Japanissa häpeäkulttuuri on niin vahva, että perheiden ongelmien esiin nostaminen ja niihin puuttuminen on todella vaikeaa.

Toisena suurena erona on sijoitettujen lasten määrä suhteutettuna väkilukuun. Japanissa sijoitettuja lapsia on kymmenen kertaa vähemmän kuin Suomessa. Pohdimme, mistä suuri ero voisi johtua. Liittyykö se edellä mainittuun häpeäkulttuuriin ja sen vaikutuksiin lastensuojelutyöhön? Jos häpeäkulttuuri ei olisi niin vahva, perheiden vaikeuksia uskallettaisiin nostaa enemmän esille, jolloin sijoitettujen lasten määrä voisi olla suurempi. Mietimme myös, voisiko Japanissa perheiden tilanne olla niin hyvä, ettei huos-

taanottoja jouduta tekemään enempää. Toisaalta tämä ajatus on ristiriidassa havainnoimamme häpeäkulttuurin kanssa. Lisäksi haastatteluissa tuli esiin, että perheillä on ongelmia enemmän kuin viranomaisilla on tiedossa.

Eniten yhtäläisyyksiä löytyi sijoitusprosessista sekä lastenkodin arjesta. Sijoitusprosessin ja lastenkodin arjen erojen ja yhtäläisyyksien selvittämiseen käytimme haastatteluja. Olisimme halunneet selvittää lastenkodin arkea osallistuvalla havainnoinnilla, mutta tähän meillä ei ollut mahdollisuutta. Vaikka yhteiskunnat ovat hyvin erilaiset ja sosiaaliturvajärjestelmä on Japanissa heikompi kuin Suomessa, sijoitusprosessista nousi esiin paljon samoja vaiheita, mitä olimme kirjoittaneet tietoperustaan suomalaisesta sijoitusprosessista. Tulosten perusteella tulimme siihen johtopäätökseen, että lasten ja perheiden ongelmat ovat hyvin samanlaisia molemmissa maissa, minkä vuoksi myös lasten tarvitsema tuki ja arki on samanlaista. Pohdimme myös sitä, että huolimatta siitä missä maassa lapsi asuu, hänen perustarpeensa ovat samat ja on luonnollista, että lastenkotien arjessa on paljon yhtäläisyyksiä maiden välillä.

Kuten tuloksista käy ilmi, japanilainen yhteiskunta on huomattavasti yhteisöllisempi kuin suomalainen yhteiskunta. Japanissa lasten kasvatusvastuu on koko yhteisöllä, kun taas Suomessa vastuu on ensisijaisesti huoltajilla ja tarvittaessa viranomaisilla. Osallistuvan havainnoinnin ja etnografian avulla saimme selkeän kuvan japanilaisesta yhteisöllisyydestä. Yhteisöllisyyden pystyi aistimaan vierailukäynneillä. Pohdimme, voisiko Suomessa ottaa mallia yhteisön jakamasta vastuusta ja yhteisöllisestä kasvatuksesta. Voisimme hyödyntää lastensuojelupalveluissa enemmän perheiden omia verkostoja ja yhteisöjä tukeaksemme heitä sekä ennaltaehkäistäksemme sijaishuoltoon päätymistä. Tulimme kuitenkin siihen johtopäätökseen, että Japanissa yhteisön vastuu kasvatuksessa on ristiriidassa siihen, että ajatellaan perheiden haasteiden olevan yksityisiä. Hyödynnettäkö yhteisöllisyyttä kuitenkin vain silloin, kun kaikki on perheessä hyvin?

Tietoperustasta käy ilmi tärkeimmät lapsen oikeudet sijaishuollon kannalta. Tavoitteena oli selvittää, miten lapsen oikeuksien sopimusta noudatetaan japanilaisissa lastenkotieissa. Haastattelujen perusteella meille tuli sellainen tunne, että Suomessa noudatetaan oikeuksia paremmin kuin Japanissa ja oikeudet ovat myös paremmin lasten tiedossa. Haastateltavien vastaukset olivat ympärilyöreyttä ja epäselviä eikä konkreettisia käytännön esimerkkejä ollut helppo selvittää. Haastateltavat myös osittain myönsivät, etteivät oikeudet toteudu kaikissa tapauksissa ja heidän eleidensä perusteella huomaisimme, ettei asiasta ole helppo puhua. Toisaalta Suomessakin on viime aikoina noussut esiin puutteita lasten oikeuksien toteutumisessa eikä ole itsestään selvää, että ne aina

Suomessakaan toteutuisivat. Tulimme siihen johtopäätökseen, ettei lapsen oikeuksien toteutumisen arviointi ole helppoa ja luotettavamman tuloksen saamiseksi pitäisi haastatella sijoitettuja lapsia.

Tämän tutkimuksen pohjalta saa yleisen käsityksen japanilaisen ja suomalaisen sijaishuollon eroista ja yhtäläisyyksistä sekä kulttuurin vaikutuksista lastensuojelutyöhön. Jotta tutkimustulokset saadaan luotettavimmiksi ja laajemmiksi, olisi aiheellista, että japanilaiset tekisivät vastaavanlaisen tutkimuksen ja vertailisivat lastenkotityötä maiden välillä heidän näkökulmastaan. Tutkimusta olisi hyvä päästä tekemään lastenkoteihin ja haastattelemaan lastenkotien ohjaajia, jotta sijaishuollon työstä saisi kattavamman kuvan. Jatkotutkimuksen aiheena voisi myös olla teoreettisten viitekehysten ja työmenetelmien tutkiminen etenkin Japanissa, koska tässä tutkimuksessa tuloksia ei juurikaan saatu. Lastensuojelun koulutussisältöjen kehittäminen yhteistyössä olisi helpompaa, kun tiedetään mistä teoreettisista lähtökohdista lastenkotityötä käytännössä tehdään.

6.2 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Pyrimme tekemään tutkimuksen mahdollisimman eettisesti ja hyviä käytäntöjä noudattaen. Haastatteluihin osallistuminen oli vapaaehtoista, sillä kysyimme haastateltavilta halukkuutta osallistua. Kerroimme haastateltaville opinnäytetyön tarkoituksesta ja siitä, mihin heidän vastauksiaan käytetään. Ennen haastattelua kysyimme lupaa nauhoittaa haastattelun, kerroimme, ettei nimiä tulla julkaisemaan ja nauhoitukset poistetaan tutkimuksen valmistuttua.

Lastenkodissa kerroimme opinnäytetyöstämme ja kysyimme yksikön johtajalta lupaa tilojen kuvaamiseen. Sovimme, että emme kuvaa ihmisiä. Lastenkodin johtaja antoi meille luvan käyttää kuvia opinnäytetyössämme. Tutustuessamme lastenkotiin, sosiaalityöntekijä ehdotti itse, että häneen voi olla myöhemmin yhteydessä sähköpostitse ja hän voi kertoa meille lisää japanilaisesta sijaishuollosta, jos haluamme. Kysyimme lupaa vastausten hyödyntämiseen tutkimuksessa.

Koko tutkimusprosessin ajan pyrimme tarkkuuteen ja huolellisuuteen. Tuloksia analysoidessa ja kirjoittaessa pyrimme rehellisyyteen ja keskustelimme avoimesti, miten olimme ymmärtäneet asiat ja mitä tunteita, ajatuksia ja kokemuksia havainnot herättivät meissä. Pyrimme myös pohtimaan tuloksia eri näkökulmista, jotta tulokset olisivat mahdollisimman luotettavia.

Koska olimme vieraana toisessa kulttuurissa, mielestämme oli erittäin tärkeää kunnioittaa japanilaisia tapoja ja heidän kulttuuriaan. Sekä vierailukäynneillä että haastatteluissa annoimme pienet lahjat tervehdykseksi Suomesta, kuten japanilaisessa kulttuurissa on tapana. Halusimme osoittaa, että olemme perehtyneet japanilaiseen kulttuuriin ja kunnioitamme heidän tapojaan. Kulttuuriin kuuluu myös kumartaminen, jonka avulla tervehdimme ja kiitimme haastateltaviamme. Huomioimme myös japanilaisen häpeäkulttuurin ja pyrimme ymmärtämään, että joistakin asioista puhuminen on vaikeaa. Jos huomasimme, että aihe on haastateltavalle erityisen häpeällinen, emme yrittäneet saada vastausta väkisin. Kulttuuria ja tapoja kunnioittamalla pyrimme osoittamaan, että arvostamme heidän osallistumista tutkimukseen.

Tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen vaikuttavat meidän ennako-oletuksemme siitä, millaista lastenkotityö ja kulttuuri on Japanissa sekä omat työkokemuksemme suomalaisesta lastenkodeista. Oletimme lastenkotityön olevan Japanissa epäeettisempää kuin Suomessa, koska ajattelimme kulttuurin ja yhteiskunnan olevan suorituskeskeisiä ja tämän vaikuttavan myös kasvatukseen. Pyrimme kuitenkin havainnoimaan asioita objektiivisesti, mutta huomasimme kiinnostavamme enemmän huomiota eroihin. Tuloksia analysoidessa yhtäläisyyksien etsiminen oli vaikeampaa, vaikka lopulta niitä löytyi enemmän kuin eroja. Havainnot perustuvat meidän kokemuksiimme, ymmärrykseemme ja tunteisiimme.

Yksi selkein asia, joka vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen, on kielimuuri. Emme voi olla varmoja, ovatko haastateltavat ymmärtäneet kysymyksemme oikein tai olemmeko me ymmärtäneet heidän vastauksensa oikein. Luotettavuutta kuitenkin lisää se, että haastateltavat olivat sosiaalityön ja lastensuojelun ammattilaisia, jotka ovat työskennelleet myös asiakastyössä. Sekä vierailukäynneillä että haastatteluissa oli tulkki mukana, jolloin käännöstilanteessa voi tulla asiavirheitä. Lisäksi tulkit eivät olleet ammattitulkkeja eikä heillä ollut osaamista lastensuojelun ammattisanastosta. Jotta olisimme saaneet tulokset mahdollisimman luotettaviksi, pyrimme toistamaan epäselvissä tilanteissa kysymyksen uudelleen ja tarkentamaan vastauksia.

Teoriatiedon puuttuminen japanilaisesta sijaishuollosta vaikeutti lastenkotityön ymmärtämistä ja havainnointia. Myös tutkimuksen luotettavuuden kannalta teoriatieto olisi ollut hyödyllistä. Yhdessä haastattelussa saimme kuitenkin nähdä tilastotietoa japanilaisen sijaishuollon nykytilanteesta. Tämän avulla pystyimme vertailemaan sijoitettujen lasten määrää maiden välillä.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että pääsimme itse näkemään japanilaisen lastenkodin ja havainnoimaan sitä ympäristönä meidän näkökulmasta. Toisaalta havainnot lastenkodista jäivät yksipuolisiksi, koska pääsimme vierailemaan vain yhdessä lastensuojelulaitoksessa. Tutkimuksen luotettavuutta lisää se, että vierailemassamme lastenkodissa työskentelevä sosiaalityöntekijä puhui hyvää englantia ja oli valmis kertomaan avoimesti lastenkodin toiminnasta. Tutkimuksen luotettavuutta olisi lisännyt lastenkodin ohjaajien haastattelut.

6.3 Pohdinta ja ammatillinen kasvu

Ammatillisen kasvun ja oman henkilökohtaisen kasvun kannalta kuukausi Japanissa oli merkittävä kokemus meidän molempien elämässä. Pohdimme pitkään, lähdemmekö lyhytvaihtoon ja antavatko elämäntilanteemme siihen mahdollisuuden. Päätimme kuitenkin lähteä ja hyvä näin. Oli hienoa päästä kokemaan täysin uusi ja niin erilainen kulttuuri. Ammatillisesti on tärkeää ymmärtää erilaisia kulttuureja, tapoja ja erilaisista taustoista lähtöisin olevia ihmisiä. Oli mielenkiintoista nähdä, millaisessa ympäristössä japanilaiset lapset ja nuoret kasvavat ja miten heidän perheitään tuetaan.

Suurin oppimisprosessi tapahtui uuden kulttuurin ja uusien tilanteiden kautta. Oli mielenkiintoista oppia itsestään, miten toimii erilaisissa tilanteissa, kun ympärillä kaikki on uutta. Ennako-oletuksista luopuminen ja asioiden objektiivinen havainnointi ei ole helppoa, mutta mielestämme suoriuduimme siitä hyvin. Koemme, että ajatusten vaihto muiden suomalaisten lyhytvaihdossa olleiden opiskelijoiden kanssa oli tärkeässä osassa, jotta pystyimme pohtimaan asioita eri näkökulmista.

Tutkimusprosessin aikana opimme, että tutkimusta kannattaa tehdä tasaisesti ja siihen kannattaa valmistautua hyvän suunnitelman kanssa. Prosessin alussa keskustelimme mitä odotamme tutkimukselta, millaiseen laatuun pyrimme ja millaisesta sisällöstä olemme kiinnostuneita. Tutkimusprosessia helpotti se, että olimme samaa mieltä tutkimuksen sisällöstä sekä laadusta. Suunnitelman noudattamisessa kannattaa olla tarkka, mutta jättää myös joustovaraa, koska tutkimusprosessissa voi tulla yllättäviä tilanteita, joihin ei pysty itse vaikuttamaan. Tutkimusta tehdessä jouduimme joustamaan, kun saimme tietää, että emme pääse vierailemaan lastensuojelun työpaikkoihin niin paljon kuin ajattelimme ja toivoimme. Pettymyksestä ylipääseminen vaatii mielen avoimuutta ja joustoa. Vaikka noudatimme suunnittelemaamme aikataulua hyvin, olisimme voineet

tehdä opinnäytetyötä tasaisemmin, jotta aihe olisi pysynyt mielessä aktiivisemmin. Ideoiden ja ajatusten ylös kirjoittaminen auttaa pitämään tutkimusta mielessä.

Tutkimusprosessin aikana oivalsimme, että lastenkotityötä on tutkittu Suomessa yllättävän vähän. Vaikka sijaishuollosta puhutaan julkisessa keskustelussa paljon ja etenkin sijaishuollon epäkohdat ovat paljon esillä, on tutkittua tietoa vaikea löytää. Pohdimme, että tutkimalla lastensuojelutyötä enemmän ja tuomalla lastenkotityötä enemmän esille eri näkökulmista, voisi lastensuojelun ja etenkin huostaanottojen leimaa saada lievemmäksi. On väärin, että yksittäiset negatiiviset tapaukset vaikuttavat koko lastensuojelun maineeseen. Tutkimusprosessin aikana tietomme suomalaisesta sijaishuollosta vahvistui ja sen avulla pystyimme kertomaan myös haastateltaville paremmin Suomen nykytilanteesta.

Koemme, että japanilainen yhteisöllisyys ja sen hyödyntäminen lastensuojelutyössä ovat asioita, joita haluamme tulevaisuudessa hyödyntää omassa työskentelyssämme. Olisi mielenkiintoista nähdä, kuinka paljon perheiden omia yhteisöjä voisi hyödyntää ja mitä vaikutuksia sillä olisi lapsen sijoituksen kannalta. Lisäksi opimme paljon japanilaisesta kulttuurista ja sen vaikutuksesta japanilaisten toimintatapoihin ja kasvatukseen. Opinnäytetyötä kirjoittaessa olemme huomanneet asiayhteyksiä kulttuurin ja toimintatapojen välillä. Tämä herätti meidät ajattelemaan, kuinka tärkeää lastenkodin ohjaajien on ottaa huomioon lapsen kulttuurinen tausta sekä erilaiset perhekäsitykset. On tärkeää tukea lapsen kulttuurisia perinteitä ja muistaa, että asioita voi tehdä eri tavalla, kunhan lapsen kasvu ja kehitys ovat turvattuna.

LÄHTEET

- Aho, M. 2009. Vanhemmuuden roolikartta omaohjaajan hyvänä työkäytäntönä Halikon perhetukikeskuksessa. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 44. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 81–91.
- Alasutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4., uudistettu painos. Helsinki: Vastapaino.
- Araneva, M. 2016. Lapsen suojeleminen. Toteuttaminen ja päätöksenteko. Helsinki: Talentum pro.
- Eronen, T. & Laakso, R. 2016. Lastensuojelun laitoshoidon kasvatukselliset ja kuntouttavat orientaatiot ja niiden vaikuttavuus. Tutkimuskatsaus kansainvälisiin tutkimuksiin 2010–2016. Työpaperi 44/2016. Helsinki: Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. 2. painos. Helsinki: Wsoy.
- Hakalehto-Wainio, S. 2011. Lasten oikeudet ja lapsen etu lapsen oikeuksien sopimuksessa. Defensor Legis N:o 4/2011.
- Heinonen, H. 2014. Alkusanat. Teoksessa Hipp, T. & Palsanen, K. (toim.) Lasten osallistumisen etiikka. Lapset ja nuoret palveluiden kehittäjänä. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hämeen-Anttila, L. 2017. Lasten ja perheiden sosiaalipalvelut. Teoksessa Kananoja, A.; Lahtinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. 4. uudistettu painos. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Hämäläinen, J. 2015. Defining Social Pedagogy: Historical, Theoretical and Practical Considerations. British Journal of Social Work, 45.
- Kananen, J. 2014. Etnografinen tutkimus: miten kirjoitan etnografisen opinnäytetyön? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 168. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kiiskinen, P. & Eskelinen, T. 2013. SILTA-kolmion käyttö ammatillisen omahoitajuuden vahvistajana. Teoksessa Kiiskinen, P. (toim.) Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa. Käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Pelastakaa lapset ry:n julkaisusarja n:o 18. Helsinki: Pelastakaa lapset ry, 16–19. Saatavilla https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/pelastakaalapset/2015/12/17123223/Pela_K%C3%84SIKIRJA-SIJAISHUOLLON-AMMATTILAI-SILLE_4_LR1.pdf.
- Kurki, L. 2002. Persoona ja yhteisö - personalistinen sosiaalipedagogiikka. SoPhi 68. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Kyrönseppä, U. & Rautiainen, J-M. 1993. Lapsi laitoksessa. Helsinki: WSOY.
- Kyrönseppä, U.; Rautiainen, J-M. & Airio, T. 1990. Omahoitajamenetelmä. Lastensuojelun laitoshuollon neuvottelukunnan julkaisuja 3. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Laakso, R. 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset - etnografia lastenkotityöstä. Akateeminen väitöskirja. Sosiaalitutkimuksen laitos. Tampere: Tampereen yliopisto. Viitattu 18.2.2018 <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66529/978-951-44-7808-6.pdf?sequence=1>.

Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015. Annettu Helsingissä 26.6.2015. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150817#Lidp450334560>.

Lastensuojelulaki 417/2007. Annettu Helsingissä 13.4.2007. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L10P49>.

Lastensuojelun keskusliitto 2004. Valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit. 2., uudistettu painos. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.

Matikka, J. 2015. Osallisuudella ei ole ikärajaa. Teoksessa Meriluoto, T.; Marila-Penttinen, L. & Lehtinen, E. (toim.) Osallisuus. Osallisuuden ja kokemusasiantuntijuuden käsikirja. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 11–12.

Matsufuji 2018. Luento. Japanese Child Welfare and Social care. 25.05.2018. Nakamura Gakuen University.

Meriluoto, T. & Marila-Penttinen L. 2015. Mikä osallisuus, mikä kokemusasiantuntijuus? Teoksessa Meriluoto, T.; Marila-Penttinen, L. & Lehtinen, E. (toim.) Osallisuus. Osallisuuden ja kokemusasiantuntijuuden käsikirja. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto, 6–36.

Möller, S. 2006. Lapsi haastaa lastensuojelun. Teoksessa Tapola-Haapala, M.; Pekkarinen, E. & Hoikkala, S. (toim.) Tutkiva sosiaalityö. Sosiaalityön muuttuva tiedontuotanto. 19 200., painos. Forssa: Painotalo Auranen Oy, 18–21.

Pajari, K. 2018. Japani otti mallia Suomesta ja perusti neuvolan eli "neuboran" - HS tapasi Tokiossa viisi vauvaa, jotka vaikuttivat sangen tyytyväisiltä Suomen malliin. Helsingin Sanomat 29.9.2018. Saatavilla <https://www.hs.fi/ulkomaat/art-2000005845899.html>.

Petrie, P.; Bodd, J.; Cameron, C.; Simon, A. & Wigfall, V. 2006. Working with Children in Residential Care: European perspectives. Buckingham: Open University Press.

Porrasmäe, R. 2012. Japani pintaa syvemältä. Muutakin kuin sake, sushi ja samurait. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Pösö, T. 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa Hujala, A.; Puonti, A. & Saarnio, T. (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki: Tammi, 202–213.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan. 2., painos. Helsinki: Edita.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 10., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Silverman, D. 2001. Interpreting Qualitative Data. Methods for Analysing Talk, Text and Interaction. 2. painos. Lontoo: Sage Publications.

Sinkkonen, J. 2013. Mikä lastenkodin arjessa hoitaa? Teoksessa Kiiskinen, P. (toim.) Iskä, äiskä, omahoitsu ja mä siltaa rakentamassa. Käsikirja sijaishuollon ammattilaisille. Pelastakaa lapset ry:n julkaisusarja n:o 18. Helsinki: Pelastakaa lapset ry, 7–10. Saatavilla https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/pelastakaalapset/2015/12/17123223/Pela_K%C3%84SIKIRJA-SI-JAISHUOLLON-AMMATTILAISILLE_4_LR1.pdf.

Sinkkonen, J. 2015. Omahoitaja lapsen ja nuoren kasvun tukena. Teoksessa Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. (toim.) Lapsi uusissa oloissa. Tietoa sijaishuollosta ja adoptiosta. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 241–247.

Smith, M. & Whyte, B. 2008. Social education and social pedagogy: reclaiming a Scottish tradition in social work. European Journal of Social Work 11.

STM 2014. Lastensuojelun laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2014:4. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Saatavilla http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70275/URN_ISBN_978-952-00-3488-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Taideteollinen korkeakoulu 2018. Vertailu. Viitattu 25.10.2018 www.uiah.fi/virtu > Verko-oppimateriaalit > Tuotetiede > Toteava tutkimus > Toteava analyysi > Vertailu. Saatavilla http://www.uiah.fi/virtu/materiaalit/tuotetiede/html_files/14112_totea.html.

THL 2017. Hoito ja kasvatus sijaishuollossa. Viitattu 24.11.2017 www.thl.fi > Julkaisut > Sähköiset käsikirjat > Lastensuojelun käsikirja > Työprosessit > Sijaishuolto > Hoito ja kasvatus sijaishuollossa <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa>.

THL 2018b. Yhteistyövelvoite. Viitattu 20.2.2018 www.thl.fi > Käsikirjat > Lastensuojelun käsikirja > Työprosessit > Sijaishuolto > Hoito- ja kasvatus sijaishuollossa > Yhteistyö lapsen syntymävanhempien kanssa > Yhteistyövelvoite <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/hoito-ja-kasvatus-sijaishuollossa/yhteistyo-lapsen-syntymavanhempien-kanssa>.

THL 2018c. Lastenkoti, nuorisokoti. Viitattu 9.2.2018 www.thl.fi > Julkaisut > Sähköiset käsikirjat > Lastensuojelun käsikirja > Työprosessit > Sijaishuolto > Sijaishuollon muodot > Lastensuojelulaitokset > Lastenkoti, nuorisokoti <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti-nuorisokoti>.

THL 2016. Valmiudet, mahdollisuudet ja velvoitteet. Viitattu 18.2.2018 www.thl.fi > Käsikirjat > Lastensuojelun käsikirja > Työprosessit > Lapsen osallisuus > Valmiudet, mahdollisuudet ja velvoitteet <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>.

THL 2018a. Lastensuojelu 2017. Tilastoraportti 17/2018. Viitattu 23.9.2018 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136409/Tr17_18_LASU.pdf?sequence=5&isAllowed=y.

Timonen-Kallio, E. 2007. Lastenkodin omahoitajan sosiaalipedagoginen osaaminen. Teoksessa Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2007. 8. vuosikerta. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry, 51–76.

Timonen-Kallio, E. 2010. Lapsen osallisuuden vahvistaminen lastensuojelutyön keskiössä. Teoksessa Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 51. Turku: Turun ammattikorkeakoulu, 6–17.

Timonen-Kallio, E.; Närhi, P. & Yliruka, L. 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallinnus. Työpöytä 23/2017. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyopa-peri_2017_23_netto%20%282%29.pdf?sequence=1.

Turun ammattikorkeakoulu 2018. SOCPEDA – Empowering Socialpedagogic Child Welfare Training in Finland and Japan. Viitattu 30.9.2018 www.turkuamk.fi > Tutkimus kehitys ja innovaatiot > Projektit > SOCPEDA – Empowering Socialpedagogic Child Welfare Training in Finland and Japan <https://www.turkuamk.fi/fi/tutkimus-kehitys-ja-innovaatiot/hae-projekteja/socpeda-empowering-social-pedagogic-child-welfare/>.

Unicef 2018. Yleissopimus lapsen oikeuksista. Viitattu 19.1.2018 www.unicef.fi > Lapsen oikeudet > Sopimus kokonaisuudessaan > Yleissopimus lapsen oikeuksista <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>.

Vario, P.; Barkman, J.; Kiili, J.; Nikkanen, M.; Oranen, M. & Tervo, J. 2012. "Suojele unelmia vaali toivoa". Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:6. Jyväskylä: Lapsiasiavaltuutetun toimisto. Saatavilla <http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/04/suojele-unelmia-vaali-toivoa.pdf>.

Whitaker, D.; Archer, L. & Hicks, L. 1998. Working in children's homes. Challenges and Complexities. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.

Vilka, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Helsinki: Tammi.

Haastattelukysymykset

1. What are the main principles and starting points in Child Welfare Act in Japan? 日本には児童福祉をの法律がありますか？
2. Is there any quality agreements, regulations that determines foster care? 里親を定める契約がありますか？
3. Do you obey Convention on the Rights of the Child in Japan and how does it shows in practice? 日本は子どもの権利条約に従っていますか？ それは実際にどのように表れていますか？
4. What kind of education is needed for working in child welfare? 児童福祉の現場で働くためにはどのような教育が必要ですか？
5. What are the main reasons to take child into care? 子供を保護する主な理由は何ですか？
6. Has a child who is taken into care a named key-worker? 保護された子供には専任の看護師がつきますか？
7. What kinds of working methods do you use in children's home? 子供の家では子供の行動に関する様々な問題に対してどのように対処しますか？
8. If a child is taken into care, how do you work with families? 子供の家では社会的に困難な状況に置かれている家族に対してどのような支援をしますか？
9. If a child is taken into care, how often it is happening that a child moves back to home? 保護された子供が家に戻る可能性はありますか？
10. Are the children encouraged to participate in decision making of their everyday life in children's home? For example hobbies, clothes, spending money, rules and regulations. 子供の家で子供たちは生活に関して自分の意思で決められますか？ 例えば趣味、衣服、お小遣いなど
11. Do children participate in domestic work in children's home? How? 子供の家で子どもたちは家事に参加しますか？
12. Are children's homes run by private or public organisations? Who pays children's accommodation in foster care? 子供の家は私的なものか公的なものですか？ 子供の養育費は誰が支払うのですか？
13. What are the aims for taking into care and for upbringing? 保護された子供を子供の家で育てる目的は何ですか？